

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND

NARVA KOLLEDŽ
ÕPPEKAVA „KOOLIEELSE LASTEASUTUSE ÕPETAJA MITMEKEELSES
KESKKONNAS“

Enel Irv

**LAPSE LOOVUSE ARENDAMINE LÄBI KUNSTI JA KÄELISE
TEGEVUSE ÕUESÕPPE KAUDU KOOLIEELSES LASTEASUTUSES**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Maret Vihman

NARVA 2022

KINNITUS

Kinnitan, et olen koostanud käesoleva lõputöö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli Narva kolledži üliõpilaste kirjalike tööde juhendi nõuetest.

(allkirjastatud digitaalselt)

Töö autori allkiri ja kuupäev digiallkirjas

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, *Enel Irv*es,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Lapse loovuse arendamine läbi kunsti ja käelise tegevuse õuesõppe kaudu koolieelses lasteasutuses,

mille juhendaja on *Maret Vihman*,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

*Enel Irv*es

kuupäev digiallkirjas

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. ÕUESÕPPE JA SELLE KASUTAMINE LOOVUSE ARENDAMISEL	8
1.1. Õuesõppe olemus ja tähtsus laste arengus	8
1.2. Õuesõppe meetodid	11
1.3. Loovus	13
1.4. Kunstiõpetus ja käelised tegevused koolieelses lasteasutuses	16
1.5. Õuesõppe rakendamine loovuse arendamisel.....	18
1.6. Õuesõppe rakendamine kunstiõpetuses ja käelistes tegevustes.....	19
2. UURIMISMETOODIKA.....	22
2.1. Meetodite valik ja kirjeldus	22
2.2. Valimi koostamine ja kirjeldus.....	22
2.3. Uurimisprotsessi kirjeldus	23
3. LASTEAIAÕPETAJATE UURINGU TULEMUSE ANALÜÜS	24
4. TULEMUSTE ARUTELU JA JÄRELDUSED	35
KOKKUVÕTE	37
SUMMARY	39
KIRJANDUS	41
LISAD	45
Lisa 1. Küsitluse ankeet.....	45

SISSEJUHATUS

Valisin selle teema põhjusel, et pean õuesõpet ning loovuse arendamist lasteaias väga oluliseks. Töötades ise õpetajana lasteaias ning tehes koostööd teiste lasteaedadelega, olen märganud, et õpetajad kasutavad harjumuspäraseid ja läbitöötatud metoodikaid ning seega nad ei kasuta õuesõppe võimalusi täiel määral ära. Õpetajad ei toeta piisavalt laste loovust õuesõppel ning kasutavad õuesõppe võimalusi ja looduskeskkonda kunstitegevuste kaudu loovuse arendamiseks vähesel määral.

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2008) § 4 järgi on lapse loovuse toetamine üheks lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks. Loovust peetakse ühiskonna arengu ja toimimise jaoks oluliseks, kuivõrd innovatsioon ja probleemidele lahenduste leidmine sõltuvad loovusest ühiskonnas (Isbell & Raines 2013: 23). Loovuse arengu toetamine on seoses muutunud õpikäsitlesega üheks Eesti elukestva õppe strateegia eesmärkidest, kus juures see eesmärk on seatud kõigi haridustasemetel- ja liikide kohta (Haridus- ja Teadusministeerium, 2014). Järelikult kehtib see ka koolieelse hariduse kohta.

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2008) §21 lg 3 p 6 kohaselt õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale. Samuti suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödese tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut (Koolieelse ... 2008 §21 lg 3 p 7). Õuesõpe ja selle kasutamine kunstitegevuste kaudu toetab laste loovuse arengut. Kunstilised tegevused annavad võimaluse aruteluks, mida nad tunnetavad ja kuidas mõtlevad. Emotsionaalselt nähtu ja tunnetatud kogemus talletub mällu paremini ning aitab hiljem uue infoga seoseid luua.

Õuesõpe on tänapäeval lastele olulisem kui varem, sest varasemaga võrreldes mängivad lapse õues vähem (Beer jt 2018: 6). Õues läbiviidavad õppetegevused pakuvad lastele vahelust ning need on olulised kehalise aktiivsuse saavutamiseks ja laste tervise huvides.

Vaniko (2020) uuring Põlvamaa lasteaedades sõimerühmadest näitas, et kuigi õpetajate suhtumine õuesõppesse on positiivne, siis on selle juures takistuseks õppematerjalid ja

õpetajate oskuste vähesus, mistõttu tekkib raksusi ideede leidmisel õuesõppe läbiviimisel. Hursen ja Islek (2016) poolt läbiviidud uuring Küprose õpetajate seas tõi samuti välja õpetajate teadmiste vähesuse õuesõppe rakendamisel kunstiõppes – õpetajad lihtsalt ei oska keskkonda õpieesmärkidel ära kasutada ja seetõttu jäädakse sagedamini traditsiooniliste õppemeetodite juurde, milles tuntakse end kindlamalt. Seega õpetajate teadmiste probleem õuesõppe läbiviimisel ei piirdu mitte ainult Eestiga.

Töö eesmärk on välja selgitada, milliseid meetodeid ja vahendeid õpetajad kasutavad õuesõppes kunstiliste tegevuste laste loovuse toetamisel Võru maakonna lasteaedade näitel.

Töö uurimisprobleemiks on, et õpetajad ei oska õuesõppe võimalusi hästi ära kasutada ja kasutavad kunstilistes tegevustes vähesel määral looduskeskkonda ja selle poolt pakutavaid võimalusi loovuse arendamiseks.

Oma uurimistöö teen Võru maakonna lasteaedade näitel. Leian, et Võru maakond on looduslikult rikas ning pakub palju erinevaid võimalusi viia läbi õuesõpet loovalt ja rikkaliku loodusliku õppematerjaliga.

Töö uurimisküsimused on:

- Milliseid keskkondi kasutavad lasteaiaõpetajad õuesõppeks?
- Milliseid loovaid tegevusi viivad läbi lasteaiaõpetajad õuesõppel ja kuidas selle kaudu arendavad laste loovust?
- Kuidas rakendavad lasteaiaõpetajad õuesõpet kunstitegevusteks?
- Kuidas rakendavad lasteaiaõpetajad õuesõpet käelisteks tegevusteks?

Kunstitegevustena käsitletakse käesolevas töös lähtuvalt Vahter (2017: 247-248) käsitlusest tegevusi, mille käigus luuakse kujutava kunsti teoseid Näiteks on kunstitegevusteks joonistamine, maalimine, fotograafia. Käelised tegevused on käesolevast töös praktilised käte abil teostavad tegevused, mille tulemusena mõnikord luuakse samuti esemeid, kuid mille peamiseks eesmärgiks ei ole meeltega tajutu kujutamine. Seetõttu näiteks mänguasja vm praktiliselt kasutatava eseme meisterdamist loetakse käeliseks tegevuseks.

Töös läbiviidavas uuringus rakendatakse kvantitatiivseid meetodeid. Viiakse läbi küsitlus Võru maakonna lasteaedades, mille valimi moodustavad lasteaedade õpetajad.

Töö koosneb neljast osast. 1.osas töotan läbi erinevaid kirjandusallikaid ja uurin teiste autorite kogemusi ja soovitusi õuesõppe kohta. 2. osas kirjeldan uuringu läbiviimise metoodikat. 3.osas viin läbi küsitlusuuringu lasteaiaõpetajate hulgas ja analüüsin selle tulemusi, 4. osas esitan tulemuste arutelu ja järeldused.

1. ÕUESÕPE JA SELLE KASUTAMINE LOOVUSE ARENDAMISEL

1.1. Õuesõppe olemus ja tähtsus laste arengus

Õuesõpe on „õppemeetod, mille aluseks on vaatlused isiklik (läbitunnetatud) avastus ja kogemus ning koos sellega mõtlemise arendamine võrdluse, analüüsi, sünteesi ja järelduste tegemise kaudu. Õuesõpet teostatakse vaatluste, temaatiliste mängude, õppekäikude, matkade ja katsete ehedas keskkonnas. (Vihman 2016: 7).“ Raadik (2009: 7) järgi on õuesõpe „õppimine ehedas, õppimist toetavas keskkonnas kõigi meeltega vahetult kogedes, oma kätega ise tehas ja kogetut teistega vahendades ning edasi õpetades“ Seega mõlemad definitsioonid peavad õuesõppe eelduseks ehedat keskkonda ja selle keskkonna isiklikku ja vahetut kogemist.

Tuuling (2017: 119) peab õuesõpet filosoofiliseks lähenemiseks õppimisele ja õpetamisele, mille juures on rõhuasetuse ehedas keskkonnas õppimisele ja selle keskkonna meeltega kogemisele. Szczepanski (2012: 11) rõhutab, et maastik on õuesõppes teadmiste allikaks ehk teadmisi saadakse vahetule keskkonnast. Seevastu klassiruumis on teadmiste allikaks peamiselt tekstid, mistõttu teadmised ei ole vahetult keskkonnast tulenevad ja jäävad pinnapealsemaks.

Õuesõppes saavad õpilased rakendada erinevaid meeli. Seega ei piirdu see mitte üksnes nägemismeele aktiveerimisega, vaid olulised on ka kuulmine, haistmine, kompimine (Tuuling 2017: 134). Mida rohkem meeli on kaasatud, seda mitmekesisemaid kogemusi lapsed saavad, mis aitab neil keskkonda paremini tundma õppida (Grahm 2012: 66). Rohkemate meelte aktiveerimine aitab ka õpitut paremini meelde jätta (Vihman 2016: 8).

Koolieelse lasteasutuse õuesõpe võib toimuda lasteaia territooriumil, aga ka väljaspool seda nii linna- kui looduskeskkonnas (Agostini jt 2018: 10). Õuesõppe alla võib paigutada ka väljaspool lasteaeda siseruumides toimuva õppe nagu näiteks muuseumis, raamatukogus või postkontoris toimuv õpe (Vahter 2017: 119). Õuesõpe ei pea tingimata toimuma õues, kuid see peab toimuma ehedas keskkonnas (Raadik 2009: 7). Õuesõppe läbiviimiseks saab kasutada mänguväljakuid, kuid looduskeskkond pakub mitmekülgsemaid võimalusi. Mänguväljaku võimalused on piiratud selle vahenditega, kuid looduses on võimalusi rohkem (Kos & Jerman 2013: 201).

Õuesõppe läbiviimisel on koha valik olulise tähtsusega, kuna keskkond ise on õppimise objektiks (Dahlgren & Szczepanski 2006: 42). Seega valides õppekeskkonna, tulenevad

sellest valikust ka õppimisvõimalused (Szczepanski 2012: 16). Õuesõppe võimalused sõltuvad lasteaias asukohast – kui läheduses on looduskeskkond või muud avarad laste tegevuseks sobivad välialad, siis see soodustab õuesõppe läbiviimist. Seda põhimõtet rakendatakse Norras lasteaedade asukohtade valikul (Aasen jt 2009: 8). Sloveenia lasteaiasõpetajate uuringu tulemuste kohaselt on looduskeskkonna kaugus lasteaiast kõige olulisemaks õuesõppe läbiviimist takistavaks teguriks (Kos & Jerman 2013: 197).

Õuesõppel on võimalik rakendada välitingimustes samasid tegevusi, mida saab teha ka sisetingimustes. Näiteks saavad lapsed joonistada nii rühmaruumis kui õues. Mitmeid tegevusi on võimalik teha aga ainult õues, näiteks aiatööd või lumelinna ehitamine (Robson & Rowe 2012: 355). Seega õuesõppe rakendamine mitmekesistab õpitegevuste valikut.

Õuesõppe on vahetult kogemusel põhinev õpe. Koolieelses hariduses on see oluline, kuna kuni seitsmenda eluaastani õpib laps katse-eksituse meetodil. Mõtteprotsessid ei ole lapsel veel piisavalt arenenud, et ta teha järeldusi loogilise arutelu põhjal. Seetõttu peab õpetaja andma lapsele võimalusi maailma avastada vaatlemise ja tunnetamise abil (Tuuling 2017: 123). Õuesõppes saab paremini läbi viia praktilisi tegevusi, mille kaudu saadakse teistsuguseid kogemusi kui klassiruumis õppides (Guardino jt 2019: 122).

Õuesõppe on suunatud terviklike teadmiste omandamisele. Hariduses on probleemiks teadmiste killustumine ja vähesed seosed õppeainete vahel. Keskkonda kui kompleksset süsteemi on klassiruumis omandatud teadmiste pinnalt keerulisem mõista, õuesõppe kaudu saadakse sellest parem tervikülevaade (Dahlgren 2012: 59).

Õuesõppe eeliseks on mitmekülgne keskkond. Kui võrrelda klassiruumi, mis on paratamatult oma vahendite ja võimaluste poolt piiratud, ja välikeskkonda, siis viimane on rikkam keskkond ja pakub lastele rohkem tegevusvõimalusi (Kiewra & Weselak 2016: 88). Välikeskkonnas on lastel rohkem ruumi ja liikumisvabadust ning seetõttu nad saavad ise valida, millises kohas olla, kuhu liikuda, kas tegutseda üksinda või kellegi teisega koos ja soovi korral asukohta vahetada (Tovey 2007: 13). Välikeskkonna suuremad võimalused annavad lastele rohkem tegevusvabadust – lastel saab võimaldada valida suurema arvu erinevate tegevuste vahel ning välitingimustes on ka paremad võimalused ühelt tegevuselt teisele üle minna (Aasen jt 2009: 10).

Välitingimustes on laste tegevuseks rohkem ruumi ja selle pärast saab õues mängida paremini keerulisi, paljude osalistega ja mitmeid vahendeid vajavaid rollimänge.

Välitingimused sobivad hästi mängimaks puhkuseisei, kolimist, liiklus, kiirabi, politsei ja päästetööd (Tovey 2007: 18). Nendel põhjustel sobib õuesõpe hästi suhtlemist ja koostööd arendavate tegevuste jaoks (Aasen jt 2009: 10). Kaaslastega suheldes ja koos tegutsedes õpivad lapsed sageli paremini kui üksinda (Guardino jt 2019: 122).

Õuesõppes saab õppimiseks ära kasutada hetkeolukordi, näiteks looduses viibides võib tekkida ettearvamatuid olukordi, mis tekitavad lastes huvi ning seda saab õppimiseks ära kasutada (Vaniko 2020: 23). Välikeskkond on ettearvatum kui klassiruum, selles viibides on rohkem võimalusi, et lapsed kogevad midagi uut (Kiewra & Weselak 2016: 88).

Lasteaiaõpetajate hinnangul on õuesõppe väärtuseks seegi, et lapsed saavad selle juures õues viibida. Kuna lapsed veedavad suure osa päevast lasteaias, siis kui palju lapsed päeva jooksul õues viibivad, sõltub sellest, kui palju õuesõpet rakendatakse (Vaniko 2020: 23). Õuesõpet on seostatud mitmetes laste tervisekasudega seda nii füüsilise kui vaimse tervise mõttes (Torkos & Egerau 2020: 128), mis tulenevad peamiselt õues viibimisega kaasnevast suuremast kehalisest aktiivsust ning kehalise aktiivsuse harjumuse tekitamisest (Agostini jt 2018: 2).

Kui õuesõpe toimub looduskeskkonnas, siis selle kaudu saab toetada lapse ja looduse vahelise sideme tekkimist. Looduses viibimine suurendab laste huvi looduse vastu ja see on tuleviku jaoks eelduseks, et lapsest kasvab looduskeskkonda väärtustav täiskasvanu, kellel lähevad korda keskkonnateemad (Beer jt 2018: 15). Looduskeskkonna parem mõistmine aitab lastel paremini mõista keskkonnaprobleeme ja vajadust keskkonna hoidmiseks (Norðdahl & Jóhannesson 2016: 9).

Põlvamaa lasteaiaõpetajad on täheldanud, et õppetegevuste käigus õues viibimine muudab lapsed rõõmsaks (Vaniko 2020: 23). Kos ja Jerman (2013: 190) väidavad, et üldiselt lastel meeldib tegutseda välitingimustes suurema tegevusvabaduse tõttu ja et lapsed tajuvad, et nad on seal vähem täiskasvanute poolt jälgitud.

Lasteaiaõpetajad täheldavad, et õuesõppe läbiviimiseks on paremad ilmastikutingimused Eestis sügisel ja kevadel (Vaniko 2020: 23). Siiski on võimalik õuesõpet kasutada ka talvel külmemate ilmadega, kui laste riietus on ilmastikule vastav ning ilm ei ole kõige olulisemaks õuesõppe rakendamise takistuseks (Kolberg 2019: 24).

1.2. Õuesõppe meetodid

Õuesõppe alla kuuluvad nii õues mängimine, aiatööd, keskkonnaharidus- ja seikluskasvatus, matkad, meeskonnamängud (Tuuling 2017: 116), lisaks ka vaatlused, avastusõpe, õppekäigud, õppe- ja rollimängud (Vihman 2016: 12-13). Ei ole täpselt piiritletud, milliseid tegevusi võib õuesõppes läbi viia, kuid õuesõppe puhul ei ole tegemist lihtsalt tubaste tegevuste õue viimisega, vaid oluline on ka keskkonna vahetu kogemine (Tuuling 2017: 117).

1) Mäng on koolieelses eas olevate laste põhitegevuseks, mis arendab terviklikult nende isiksust. Mängu tunnusteks on kujutletava olukorra esinemine või mängu näilisus ja tinglikkus. Mängu tunnuseks on vabadus ja paindlikkus, mängijal on võimalik ise otsustada mängu üle, kuigi igas mängus esinevad ka reeglid. Kitsaste reeglitega mängu, näiteks lauamängud, nimetatakse reegl mängudeks. Lisaks on mängu liikideks veel rollimängud, lavastusmängud ja ehitusmängud. Rollimängus etendab mängija kellegi teise rolli, st ta tegutseb vastavalt kellegi teise rollile. Lavastusmängudes etendatakse kirjandusteose süžeeid, kuigi selle võivad ka lapsed ise välja mõelda. Ehitusmängu käigus luuakse ehitist, millega lapsed kajastavad ümbritsevat keskkonda (Ugaste 2017: 201-203).

Mäng sobib õuesõppes hästi, sest looduskeskkond võimaldab luua laste jaoks arendavaid mängukeskkondi. Loodusest on võimalik leida mitmekesist mängumaterjali. Mängu kasutamisel õppemeetodina on vajalik õpetaja poolne juhendamine, mis võib olla otsene või kaudne. Kaudse juhendamise puhul loob õpetaja mängu jaoks tingimused, kuid mängus ise ei osale. Otsese juhendamise puhul õpetaja ise osaleb mängus, mõjutades mängu kulgu ja laste tegevust. (Ugaste 2017: 208-209)

2) Vaatluse käigus lapsed tajuvad ja uurivad nähtusi ja esemeid ja nende detaile (Buinitskaja 2014: 15). Vaatluse puhul on võimalik nähtusi ja objekte jälgida nende loomulikus keskkonnas aga ka tehiskeskkonnas, kuna vaadelda saab ka katseid. Õuesõppel saavad lapsed vaadelda näiteks loodusnähtuseid, taimi ja loomi, inimesi, hooneid, keskkonnaseisundit. Vaatlus võib tähendada ka näiteks loodushälte kuulamist (Vihman 2018: 31). Kuna õpilaste vaatlusoskus ei arene iseeneslikult, siis on vaja õpilasi suunata ja juhtida. Vaatlus põhineb laste iseseisval tegevusel, kuid lastele on vaja anda konkreetsed ja läbimõeldud juhised. Vaatlusel peaksid õpilased saama kasutada erinevaid meeli, sest see võimaldab saada rikkalikumaid kogemusi ja uuritavaid objekte paremini tundma õppida. Kui on aktiveeritud rohkem meeli, siis saavad lapsed loodusest rohkem

elamusi ja see soodustab looduse väärtustama õppimist (Tuuling 2017: 134). Kõige rohkem kasutatakse tavaliselt vaatlusele nägemismeelt, kuid sinna peaksid lisanduma kuulmine, kompimine, haistmine ja mõnedel juhtudel ka maitsmine (Vihman 2018: 32). Vaatlusel peab lastel olema piisavalt aega, et nad jõuaksid objekte põhjalikult uurida. Vaatluse tulemused on soovitatav jäädvustada. Selleks saab kasutada erinevaid kunstivorme (joonistamine, meisterdamine), vaatlustabeleid ja -päevikuid. Ühte ja sama objekti võib vaadelda mitu korda erinevatel aegadel, mis võimaldab lastel märgata objekti juures toimuvaid muutuseid (Tuuling 2017: 134). Vaatlust võib korraldada rühmatööna, sest lapsed märkavad erinevaid asju ning näevad neid erinevalt ja laste tähelepanekud võivad üksteist täiendada. Sobiv rühma suurus on 2-4 last (Vihman 2018: 32).

3) **Katsed** koos vaatlustega kuuluvad avastusõppe alla. Koolieelsete lastega on soovitatav läbi viia lihtsaid katseid, mille teostamine nõuab vähe aega. Katseid saab läbi viia ka enne ja pärast looduses käimist lasteaias, näiteks tuua õpperajal kasvavalt puult oksad ja panna need ajatamiseks vaasi (Buinitskaja 2014: 16). Võimalusi katseteks on palju, näiteks on sobivad katsed lume sulamisest, vihmausside liikumisest, pungade puhkemisest (Huvitava Bioloogia Kool, 2020).

4) **Õppekäigud ja matkad** on sobivaks meetodiks looduskeskkonnaga tutvumiseks (Tuuling 2017: 129). Õppekäigud võivad toimuda ka siseruumides olevatesse keskkondadesse nagu muuseumid (Visnapuu 2017: 154). Õppekäikusid saab ühendada teiste meetoditega, nende käigus on võimalik korraldada mängu ja vaatlusi. Matkad peaksid olema laste jaoks lõbusad ja huvitavad. Teekond peaks olema vaheldusrikas, hõlmama erinevat maastikku. Paremini on kavandada teekond nii, et see moodustaks ringi, sest sihtpunkti edasi-tagasi matkamine on laste jaoks vähem huvitav. Teekond peaks olema lastele väljakutseid esitav, sealjuures võiks see arvestades laste võimeid panna neid füüsiliselt proovile, näiteks oja ületamine kivide või purde kaudu. Soovitatav on kaasata lapsed teekonna kavandamisega. (Tuuling 2017: 129-130). Õppekäigu positiivseks omaduseks on, et selle käigus saadud muljed ja mälestused jäävad lastele kauaks meelde detaile (Buinitskaja 2014: 11).

5) **Aiatööd** on töökasvatuse vormiks, mille kaudu on võimalik samaaegselt anda lastele loodusteadmisi. Selle kõrval saavad lapsed aiatöö kaudu omandada praktilisi tööoskusi, mis tänapäeval lastel on sageli puudlikud. Lasteaia territooriumile on võimalik rajada näiteks köögiviljaaed, milles saavad lapsed ise köögivilju toiduks kasvatada (Sule 2020). Samuti võib rajadapeenraid ning sobiv on kasvatada tomateid, kurke, sibulaid, herneid,

porgandeid, kaalikat, peeti, porrulauku, piparmünti, peterselli. Lasteaia aias võivad olla ka marjapõõsad ja viljapuud (Vapper, 2017). Koolieelsetele lastele sobivad aiatööd on lehtede riisumine, peenarde rajamine, seemnete külvamine, saagi koristamine (Sule 2020). Hea oleks kui lapsed saaksid aiatööde kaudu kogeda, kuidas seemnest kasvab taim (Vapper, 2017)

6) Projektõpe. Tuuling (2017: 137) nimetab õuesõppe meetodina veel projektõpet. See põhineb pikaajalisel ühele teemale keskendumisel. Projektõppes on kesksel kohal mõne elulise teema sügav uurimine. Lapsed töötavad rühmades ja teevad pikemat aega koostööd, et leida vastuseid õpetaja antud küsimustele. Projektõppes loovad lapsed konkreetse väljundi – projekti mapi, näidendi, kunstiteos vm, mis võtab kokku projekti tulemused.

1.3. Loovus

Loovust võib määratleda kui isikuomadust (Amabile 1998: 125). Sellisele käsitlusele vastab Sternberg ja Lubart (1999: 3) definitsioon, mille kohaselt loovus on „võime luua tööd, mis on samaaegselt uudne, st originaalne ja ootamatu, ja asjakohane, st kasulik ja ülesandest tulenevatele piirangutele vastav.“ Kui loovust käsitleda kui oskust, siis see tähendab, et loovust on võimalik arendada. Kõikides inimestes on teatud asemel loovust, kuid see võib olla erineva tasemega ning väljenduda erinevates valdkondades. Siiski on võimalik igal inimesel tegevuste kaudu loovust arendada (Fox & Schirmacher 2014: 7). Selle kõrval on loovust määratletud ka kui protsessi (Amabile 1988: 126). Plucker jt (2004: 90) definitsiooni kohaselt on loovus „oskuse, protsessi ja keskkonna interaktsioon, mille käigus indiviid või grupp loob tajutava tulemi, mis on samaaegsele uudne ja kasulik sotsiaalse konteksti piires.“ Amabile (1988: 126) järgi on loovus „uute ja kasulike ideede loomine indiviidi või väikse grupi koos töötavate indiviidide poolt.“.

Loovuse kui protsessi eelduseks on millegi uue loomine. Tulemuseks olev toode või lahendus võib olla uudne subjektiivses või objektiivses mõttes., kuid see võib olla uudne ka üksnes selle loojale kui inimene lahendab ülesannet enda jaoks uuel viisil. Oluline on selle juures, et ei jäljendata kellegi teise lahendust, kuigi sellisel viisil võib looja jõuda iseseisavalt kellegi teise poolt juba välja mõeldud lahenduseni (Lytton 2012: 3).

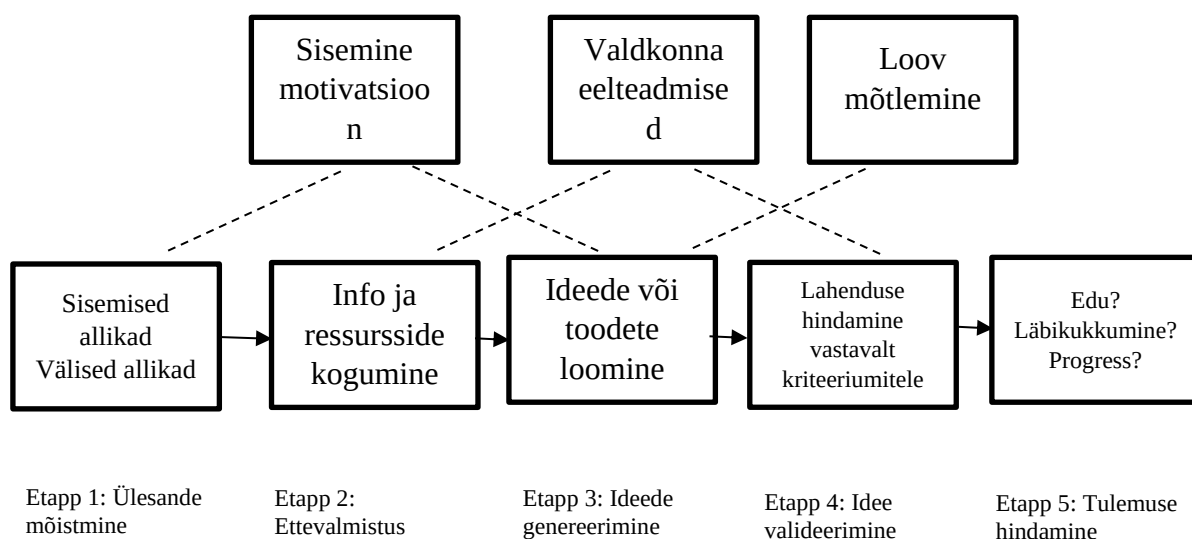
Loovusele tunnuseks peetakse divergentset mõtlemist, mis tähendab probleemile lähenemist mitmetel erinevatel viisidel ning otsides seoseid, mis ei ole selgesti

läbinähtavad (Saccardi 2014: XIV). Divergentset mõtlemist iseloomustavad ebatavaliste lahendusteni jõudmine või ebaharilike võtete kasutamine lahenduseseni jõudmisel (Silvia jt 2009: 85). Divergentsele mõtlemisele vastandub konvergentne mõtlemine, mis on suunatud küsimusele (ühe) õige vastuse leidmisele. Konvergentne mõtlemine tugineb olemasolevatele teadmistele ja reeglitele (Cropley 2006: 392).

Loovust peetakse komplekseks ja mitmemõõtmeliseks nähtuseks, mis hõlmab erinevaid võimeid, omadusi ja käitumisi (Jordanous & Keller 2016: 2). Sellest tulenevalt on teadlased töötanud välja mitmeid mudeleid, milles jaotatakse loovus mitmeteks komponentideks.

Amabile (1998) mudeli (vt Joonis 1) kohaselt moodustavad ühe osa loovusest indiviidi sisemine motivatsioon, valdkonnaga seotud oskused ja loova mõtlemise oskused, mis on loovuse kolmeks individuaalseks komponendiks. Amabile rõhutab sisemise motivatsiooni tähtsust loovuse juures. Loovuse jaoks on vajalik, et indiviidil oleksid eelteadmised (faktiteadmised, tehnilised oskused, anded) valdkonnas, milles loovust rakendatakse. Lisaks on vaja loova mõtlemise oskuseid, mille alla Amabile paigutab ka isikuomadusi nagu iseseisvus, enesedistsipliin, järjekindlus ning hoidumine konformsusest sotsiaalse heakskiidu saavutamiseks.

Joonis 1. Amabile loovuse komponentide mudel

Allikas: Amabile (1998: 138)

Ambabile (1998) mudelis moodustab teise osa loovusest viiest astmest koosnev protsess. Loovuse esimeseks astmeks on ülesande või probleemi mõistmine. Sellel etapil on väga oluline sisemine motivatsioon ülesande suhtes, et indiviid asuks ülesandega tegutsema.

Järgneb informatsiooni ja ressursside kogumine, mis juba eeldab valdkonnaga seotud oskuste rakendamist. Kolmandaks etapiks on ideede genereerimine, millega luuakse üks või rohkem lahendust probleemile. Neljandaks etapiks on idee valideerimine, mille käigus hinnatakse lahenduse sobivust. Viimaseks etapiks on tulemuse hindamine, millega indiviid annab hinnangu loovale protsessile.

Loovuse praktiliseks hindamiseks on palju kasutatud TTCT (*Torrance Test of Creative Thinking*) testi, mis algselt põhines neljal ja hiljem viiel loovuse komponendil. Nende komponentideks on mõtete voolavus, üksikasjalikkus, originaalsus, avatus ja töö pealkirjastamine. Mõtete voolavus näitab inimese võimet genereerida palju ideid. Üksikasjalikkus näitab indiviidi oskust ideid edasi arendada. Originaalsus väljendab võimet luua teisest erinevaid ideid. Avatuse all mõistakse siinkohal psühholoogilist avatust, mis seisneb mitmekülgse informatsiooni rakendamist. Töö pealkirjastamise osas peetakse loovuse näitajaks pealkirja kõrget abstraktsust (Kim 2006: 5).

Jordanous ja Keller (2016: 18) mudeli järgi on loovusel 14 komponenti. Nendeks on: aktiivne osalus ja järjepidevus; teadmatusega tegelemine; valdkonna kompetents; üldine intellekt; tulemi genereerimine; sõltumatus ja vabadus; tahtlus ja emotsionaalne kaasatus; originaalsus; progress ja areng; sotsiaalne interaktsioon ja kommunikatsioon; spontaansus ja alateadlikud protsessid; mõtlemine ja hindamine; väärtused; varieeruvus, divergentsus ja katsetamine. Jordanous ja Keller (2016: 16) väidavad, et nende mudelit tuleb käsitleda kui loovuse ontoloogiat ja selle komponendid ei moodusta loovuse vajalike ja piisavate tingimuste hulka kuigi kõik komponendid annavad oma panuse loovusesse. Samuti ei ole loovuse komponendid võrdse tähtsusega, kusjuures komponentide tähtsus sõltub valdkonnas, milles loovust rakendatakse.

Saccardi (2014: XIX) on seisukohal, et loovuse arendamine peab algama varakult juba enne lapse kooliealiseks saamist. Isbell ja Raines (2013: 4) väitel on loovuse areng lastel loomulik, kui keskkond seda võimaldab. Pigem on probleemiks, et vanemaks saades puutuvad lapsed kokku keskkonna mõjudega, mis suunavad neid ootuspärasematel viisidel tegutsema ja selle tulemusena loovuse areng takerdub. Seetõttu paljud inimesed on täiskasvanuna vähem loovad kui lapsena. Kiewra ja Weselak (2016: 71) leiavad, et õpetajad saavad laste loovuse arengule kaasa aidata sobiva keskkonna loomise kaudu. Loovuse arenguks vajavad lapsed keskkonda, milles lapsed saavad omal algatusel ja võimalikult väheste piirangutega tegutseda.

Loovuse väljendamine on laste jaoks loomulik tegevus, kuna lapsed teevad seda vabatahtlikult mängu kaudu. Mäng pakub loovuse väljendamiseks suuri võimalusi, kui ei ole seotud piire, millisel viisil on õige või vale mängus toimida (Saccardi 2014: 36). Lapsed hakkavad loovust väljendama väikelapseeas kui näiteks kasutab ühe mänguasja abivahendina, et saada teist mänguasja kätte kohast, kus ta selleni ise ei ulatu (Isbell & Raines 2013: 23).

Üheks põhjuseks, miks laste loovuse arendamine on oluline on, et sellisel viisil kasvatakse loovaid täiskasvanuid, mida peetakse innovatsiooni ja ühiskonna arengu jaoks oluliseks (Isbell & Raines 2013: 23). Loovuse areng soodustab laste emotsionaalset arengut ning loovus aitab koolieelses eas paremini toime tulla stressiolukordadega ja kriisidega (Berger & Lahad 2010: 889). Paljukordselt on leidnud kinnitust loovuse ja akadeemilise edukuse vaheline positiivne seos, kusjuures nimetatud seos muutub algkoolile järgnevatel kooliastmetel tugevamaks (Gajda jt 2017: 285). Seega varajane loovuse arendamine paneb aluse lapse hilisemale edukale haridusteele.

Loovuse arendamisele tähelepanu pööramine koolieelses lasteasutuses on õigustatud lastevanemate huviga. Seda kinnitavad Võru linna koolieelikute huvitegevuse uuringu tulemused, mille kohaselt loovuse arendamine on laste huvitegevuste valikul üks tähtsaid kriteeriume lapsevanemate jaoks (Höövel 2016: 15). Kuigi antud uuring ei käsitlenud koolieelse lasteasutuse õppekava järgseid tegevusi, võib autori hinnangul eeldada, et nende puhul on lapsevanemate eelistused sarnased.

1.4. Kunstiõpetus ja käelised tegevused koolieelses lasteasutuses

Kunst on üks koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadest. Selle valdkonna sisuks on (Koolieelse ... 1998 § 21 lg 2):

- „kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.“

Kunstil puudub üheselt määratud definitsioon, kui eesti keeles kasutatakse mõistet „kunst“ enamasti kujutavat kunsti, mida nimetatakse ka visuaalseks kunstiks, kohta (Vahter 2017: 247-248). Kujutava kunstiga tegelemise kaudu saavad lapsed kujundada maailma ja oma mõtteid sümbolite kaudu. Kunst on kommunikatsiooni ja ideede

esitamise vahendiks, kuid selle kaudu saavad lapsed väljendada ka oma tundeid. Kunstiga tegelemise kaudu avastavad lapsed oma andeid ja tugevusi (Isbell & Raines 2013: 30). Kunstiga tegelemine on lapse jaoks loomulikuks tegevuseks ja laps võib saada inspiratsiooni teoste loomiseks igapäevastest teadmistest, mängust, fantaasiast ja teistest kunstiteostest. Õpetaja ülesandeks on eeskätt toetada lapse kunstilist eneseväljendust (Vahter 2017: 254).

Kunstitegevuste korraldamisel koolieelses lasteasutuses tuleb anda lapsele võimalus saada elamusi, kogeda rõõmu ja rahulolu. Lapsele on vaja anda võimalus väljendada oma maailmanägemist (Koolieelse ... 1998 § 21 lg 2). Kunsti kaudu eneseväljendamine on mängu, muusika, liikumise ja keele kõrval lastele üheks loova eneseväljenduse võimaluseks (Saccardi 2014: 35).

Üheks kunstitegevuseks on vaatlemine ja vaadeldu kujutamine. Selle jaoks suunatakse last vaatlema ning vaatlusel tehtud tähelepanekuid kujutama, milleks ta saab kasutada erinevaid tehnikaid (voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine) (Koolieelse ... 1998 § 21 lg 2). Kunsti kaudu saab laps kujutada visuaalselt oma mõtteid ja tundeid. Koolieelses lasteasutuses tuleks suunata lapsi kujutama inimesi, esemeid ja loodusobjekte, kusjuures ei ole oluline õpetada lapsi neid objekte täpselt reaalsusele vastavalt kujutama (Vahter 2017: 254).

Koolieelse lasteasutuse kunstitegevused ühendatakse mängu, muusika, lihtsa lavastuse või jutuga. Neid kasutatakse tegevustesse sisseelamiseks (Koolieelse ... 1998 § 21 lg 2). Mäng ja kunstitegevused on selles osas sarnased, et mõlemates saab tugineda kujutlusvõimele. Mängu käigus saadud uusi ideid või kogemusi saab hiljem kunsti abil kujutada (Szekely & Bucknam 2012: 54).

Kunstitegevuste juures on oluline, et lapsed saaksid katsetada teha avastusi. Lapsed peavad saama otsida ja leida tegevuste kaudu vastuseid küsimustele. Tegevuste juures ergutatakse last rakendama enda poolt välja pakutud lahendusi, oluline on, et säiliks laste isikupärane eneseväljenduse ja et lapsed saaksid rakendada oma kujutlus- ja algatusvõimet (Koolieelse ... 1998 § 21 lg 2). Kunstitegevustes saavad lapsed olla loovad, kuna selles nad saavad väljendada kujutlusvõimet, mis on koolieelsetel lastel sageli kõrgemal tasemel kui vanematel lastel (Isbell & Raines 2013: 25).

Kunstitegevustes kasutatakse erinevaid tehnikaid ja materjale. Näiteks lisaks paberile võib joonistada ka liivale, kivile või puidule. Samuti valmistatakse teoseid erinevaid

materjale kombineerides (Koolieelse ... 1998 § 21 lg 2). Vahter (2017: 255) märgib, et kunsti loomise võimalused on mitmekesisemad kui õppekavas nimetatud neli põhilist tehnikat (voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine). Koolieelses eas lastel on sobiv tegeleda ka graafikaga (nt. näpu-, pintsli- ja templitrükk), nikerdamise ja valamisega skulptuuride loomiseks. Lapsed võivad joonistada joonete visandeid või meisterdada nende makette. Lastele võib anda graafilise ja tootedisaini ülesandeid, näiteks kujundada nukumööblit ja autosid, samuti keskkonnadisaini (rühmaruumi kujundamine) ülesandeid ja lasta neil luua tarbekunstiesemeid. Laste kunstitegevuses saab kasutada ka fotograafiat, videot, animatsiooni ja arvutigraafikat.

Kunstitegevuse loomisele järgselt suunatakse last oma tegevust analüüsima ja tehtu kohta selgitusi jagama. Lapsed hindavad ja selgivatavad valitus kujutamisi, materjale ja tehnikaid. Samuti annavad lapsed hinnangu oma tööga rahule jäämise kohta (Koolieelse ... 1998 § 21 lg 2). Enda kunstiteoste üle arutlemise kõrval võib lapsi suunata vaatlema ka teiste kunste poolt loodut, mida saab hästi teha kunstimuuseumis või -näitusel (Vahter 2017: 255).

1.5. Õuesõppe rakendamine loovuse arendamisel

Loovuse arengule tuleb kasuks keskkond, milles lapsed puutuvad kokku uudsete olukordadega, milles nad saavad proovida uusi asju ja võtta riske (Isbell & Raines 2013: 50). Loovuse arengu seisukohast on parem kui lapsed saavad keskkonda võimalikult palju iseseisvalt uurida ja kogetu kohta järeldusi teha (Beer jt 2018: 16). Selle kõrval peab lastel olema aega keskkonda uurida seal häirimatult viibida ilma, et nad peaksid mõtlema järgnevatele tegevustele. Ajaline surve seevastu pärsib loovat tegevust (Kiewra & Weselak 2015: 89). Loovuse arengut soodustab rahulik atmosfäär (Isbell & Raines 2013: 50). Looduskeskkonnas viibimine aitab lastel maandada stressi ja vähendab konflikte (Tuuling 2017: 124).

Loovuse üheks eeltingimuseks on sisemine motivatsioon (Amabile 1998: 138), mis tähendab, et valdkond, mille laps loovust väljendab peab talle huvi pakkuma. Raadik (2009: 7) peab loodust heaks keskkonnaks õpihuvi tekitamisel, sest õuesõppes on lapsel kergem mõista, milleks tal õpitud vaja läheb. Kui õuesõppe suudab lapses tekitada huvi õpitava suhtes, siis on tõenäolisem, et ta tegutseb selles keskkonnas loovalt.

Looduskeskkonnas leidub palju erinevaid ja laste jaoks huvitavaid objekte ja materjale, mida lapsed saavad mängudes loovalt ära kasutada. Looduskeskkonnas olevad puunotid,

oksad, liiv ja lumi on materjalid, millele lapsed võivad kujutlusvõimet rakendades anda ükskõik millise tähenduse (Kiewra & Weselak 2016: 72). Looduslikud materjalid on laste jaoks väga head loovuse arendamise vahendid, kuna lapsed saavad neid kasutada unikaalsetel ja ootamatutel eesmärkidel (Guerra jt 2020: 140). Õues on Tovey (2007: 20) väitel lastel parem kasutada objekte sümbolistlikel eesmärkidel. Tänapäeval on lastel palju realistlikke mänguasju, mille olemus paneb neid lapsi kasutama vaid ühe objektina. Objektidele tähenduse andmine mängu käigus annab lapsele mängu üle rohkem kontrolli ja aktiveerib tema kujutlusvõimet.

Õekeskkonda saab hästi kasutada loovuse arendamiseks kui lapsed saavad seal asuvaid objekte füüsiliselt käsitseda nagu katsuda, kätte võtta ja ümber paigutada. Lapsed saavad ka välikeskkonda õppe- ja mänguvahendeid kaasa võtta ehk kasutada neid uudes keskkonnas ja koos uute objektidega (Hyndman & Mahony 2018: 252).

Robson ja Rowe (2012: 262) on jõudnud tulemusele, et välikeskkonnas aset leidvad mängud soodustavad lastel loovat mõtlemist iseäranis siis, kui mängu algatajaks on lapsed ise. Täiskasvanute initsiatiivil alustatud mängud ja ka need mängud, milles täiskasvanud osalesid, kuid ei olnud algataja rollis, aktiveerisid lastel loovat mõtlemist vähem. Canning (2013: 1052) väitel on õuesõppel vaja täiskasvanutel olla üksnes toetavas rollis laste loovuse arendamisel. Viies lapsed arendavasse kohta, leiavad lapsed ise ideid ja tegevusi ning täiskasvanutel on vaja olla paindlikud, et laste tegevust toetada. Aasen jt (2009: 8) väidavad, et õuesõppes on tavapärane, et tegevused on laste algatatud, õpetajate ülesandeks on leida sellistes tegevustes lastele õppimisvõimalusi.

Õuesõppe juures on oluline leida tasakaal struktureeritud ja struktureerimata tegevuste vahel. On teada, et loovuse arendamiseks vajavad lapsed tegevusvabadust ehk struktureerimata tegevusi. Samal ajal koolieelse asutuse õppekava nõuab tegevuste pedagoogilist eesmärki, mida võimaldavad paremini struktureeritud tegevused. Oluline on õpetajate oskuslikkus leida ka struktureerimata tegevuste juures seoseid õpieesmärkidega ja lapsi nende saavutamisele suunata (Kos & Jerman 2013: 202-203).

1.6. Õuesõppe rakendamine kunstiõpetuses ja käelistes tegevustes

Vahter (2017: 257) märgib, et koolieelsete laste kunstiõppes kasutatav keskkond peab olema avatud, nähtav, kättesaadav, muudetav ja turvaline. Keskkond peab võimaldama lastel iseseisvalt tegutseda ja kunstivahendeid vabalt kasutada. Keskkond peaks võimaldama tegeleda kunstiga erinevates kohtades, näiteks nii laua ääres, põrandal kui

seinte juures. Tavapäraselt kasutatakse kunstitegevusteks siseruumi, kuid ka välikeskkond võib eelnevalt nimetatud tunnustele vastata.

Kunstitegevuste läbiviimisel saab õuesõpet rakendada mitmetes asukohtades. Selleks võib kasutada lasteaia õueala või mänguväljakut (Szekely 2015: 41). Kunstitegevusi saab läbi viia looduskeskonnas. Tartu linna ja maakonna lasteaedade uuring näitas, et kunstitegevusi saab läbi viia ka õpperadadel, mis peamiselt on mõeldud liikumiseks ja loodusega tutvumiseks. Reaalsuses aga rohkem kui pooled õpetajad on õpperadadel laste kunstitegevusi läbi viinud (Paavel 2018: 17).

Looduse kujutamine on heaks võimaluseks looduse tundmaõppimisel ja sellega lähema suhte loomiseks. Lapsed võivad loodust kujutada joonistades, maalides või ka fotografeerides ja audiosalvestisi tehes (Ghafouri 2014: 61). Looduse mitmekesisuse tõttu on seal viibides palju kujutamisevõimalusi, mida veelgi avardab aastaegade vaheldumine ja sellega kaasnevad muutused looduses (Szekely 2015: 42).

Kopli (2014: 17-18) uuring näitas, et kunstitegevustest rakendavad lasteaiaõpetajad õues kõige rohkem meisterdamist, joonistamist ja voolimist. Meisterdamise ja voolimise puhul kasutatakse sagedamini looduslikke materjale. Joonistamise puhul on levinud pulgaga liivale või lumele joonistamine ja asfaldikriitidega joonistamine.

Looduskeskonnas saab korraldada laste kunstitegevusi spontaanselt. Ghafouri (2014: 60) kirjeldab juhtumit, kus lasteaiarühm leidis pargis surnud orava. See tekitas lastes mitmeid küsimusi ja mõtteid, mille peale õpetaja palus lastel oma mõtted üles joonistada. Joonistuste tegemisel lapsed käisid oravat mitu korda vaatamas ja uurisid seda üksikasjalikult. Õpetaja pakkus neile oma kaamerat, et lapsed saaksid seda pildistada. Hiljem said lapsed joonistusi ja fotosid võrrelda.

Õuetingimustes on võimalik lastel valmistada suuremõõtmelisemaid kunstiteoseid kui siseruumides. Lapsed saavad teha suuri joonistusi või värvida suuri pindu. Lapsed saavad õues kasutada suuremaid töövahendeid, näiteks maalimiseks suuremaid pintsleid (Tovey 2007: 13) Õues saab luua suuri teoseid, mida lapsed valmistavad mitmekesi koos, näiteks suur joonistus, millest iga laps teeb ühe osa (Bilton 2010).

Välitingimustes on rohkem erinevaid võimalusi kujutatavaid objekte vaadelda, läheneda nendele erinevate nurkade alt. Väljas võivad lapsed ronida kõrgemale, et mõnda objekti

vaadelda või hoopis ronida madalale mõne eseme alla, millega saadakse uusi perspektiive, mida kujutada (Szekely 2015: 41).

Õuesõpes saab kunstitegevuseks teistsuguseid vahendeid ja materjale (Tovey 2007: 13). Näiteks saab joonistada teekattele või liivale. Väljas luua kunstiteosteid käepärastest materjalidest, mille juures materjalide valikuga eksperimenteerimine arendab loovust (Szekely 2015: 42). Voolimiseks võib kasutada lund, liiva, savi, pori ja mulda, pori saab kasutada ka maalimiseks (Kopli 2014: 19).

Omaette väljakutseks on sobivate materjalide otsimine loodusest, mida kasutada näiteks meisterdamiseks. Sellega õpitakse mõistma, mida loodus meile pakub (MacEachren 2005: 25). Looduses kättesaadavad materjalid muutuvad vastavalt aastaajale, seega erinevatel aastaaegadel läbiviidavad kunstitegevused on erinevate võimalustega (Szekely 2015: 42).

Õues on palju erinevaid võimalusi meisterdamiseks. Meisterdamiseks saab kasutada käbisid, oksti, lehti, tõrusid, kastaneid, kive, sammalt, puukoort, taimi, marju, seemneid, okkaid, teokarpe (Kopli 2014: 20).

Õues saavad lapsed teha kunstitegevusi julgemalt ja rohkem katsetada. Liiva peale tehtud joonistuse puhul on võimalik liiv siluda ja uus joonistus teha – see on lihtsam ja mugavam kui paberile tehtud joonistusel. Väljas on mugavam töötada ka materjalidega, mis võivad siseruume määrada nagu savi (Bilton 2010).

Õues õpperakendamises käelistes tegevustes võib tuua näiteks projekti „Väikese aedniku aastaring“, mis võimaldab aiatöö näitel läbi viia koolieelses lasteasutuses töökasvatust ja õpetada loodusteadmisi praktiliste tegevuste kaudu. Projekti käigus rajatakse köögiviljaaed ning lapsed saavad kogeda kogu köögiviljade kasvatamise protsessi kuni nende toiduks kasutamiseni (Sule 2020).

Looduskeskkonnas toimuvate käeliste tegevuste kaudu saab tutvustada loodusekeskkonnas olevaid materjale ja sobivate materjalide valikut. Praktiliste tegevuste kaudu saadud kogemused annavad parema ettekujutuse materjalide valmistamisest. Näiteks võib klassiruumis rääkida, et puust on võimalik voolida lusikaid, neile võib ka näidata puust valmistatud lusikaid, kuid kõige parem kogemus saadakse ise puust lusikat valmistades. Veelgi intensiivsem kogemus saadakse ise valmistatud esemeid kasutades, antud juhul siis lusikaga süües (MacEachren 2005: 25).

2. UURIMISMETOODIKA

2.1. Meetodite valik ja kirjeldus

Töös läbiviidavas uuringus rakendati kvantitatiivseid meetodeid. Lasteaiaõpetajate seas viidi läbi ankeetküsitlus, mis sisaldas nii valikvastustega kui avatud küsimusi. Küsitluse ankeet (Lisa 1) on koostatud lähtuvalt järgmistest uurimisküsimustest:

- Milliseid keskkondi kasutavad lasteaiaõpetajad õuesõppeks?
- Milliseid loovaid tegevusi viivad läbi lasteaiaõpetajad õuesõppel ja kuidas selle kaudu arendavad laste loovust?
- Kuidas rakendavad lasteaiaõpetajad õuesõpet kunstitegevusteks?
- Kuidas rakendavad lasteaiaõpetajad õuesõpet käelisteks tegevusteks?

Kvantitatiivse metoodika kasuks otsustati, kuna sellega on võimalik korraga analüüsida mitmete lasteaedade õpetajaid. Kvantitatiivse metoodika kasutamine on põhjendatud ka seoses uurimisküsimusega, sest selle puhul on võimalik selgitada välja erinevate meetodite ja tegevuste kasutamise sagedused – nii selgub, millised meetodeid ja tegevusi rakendavad lasteaiaõpetajad õuesõppel rohkem ja milliseid vähem.

2.2. Valimi koostamine ja kirjeldus

Uuringu valimi moodustasid Võru maakonna lasteaedade õpetajad. Võrumaal on kokku 21 lasteaeda, nendest neli Võru linnas, seitse Võru vallas, kaks Antsla vallas, viis Rõuge vallas ja kolm Setomaa vallas. Võru maakonnas on lasteaedade arv piisavalt väike, et oli jõukohane kõik lasteaiad uuringu valimisse kaasata.

Küsitlusele vastas 61 õpetajat. Kuna küsitluse ankeedis puudus küsimus selle kohta, millises lasteaias õpetaja töötab, siis ei ole teada, millistes lasteaedade õpetajad vastasid ja kui palju oli vastajaid erinevate lasteaedade lõikes.

Vanus järgi oli alla 30-aastseid õpetajaid 6 (10%), 31-40-aastaseid õpetajaid 22 (36%), 41-50-aastaseid õpetajaid 18 (30%), 51-60-aastaseid õpetajaid 14 (23%) ning üle 60-aastaseid õpetajaid 1 (2%). Võrdlevanalüüsi jaoks jaotati õpetajad kahte vanusegruppi: kuni 40 aastat ja üle 40 aasta.

Lasteaiaõpetajana töötamise staaži järgi on 17 õpetajat (28%) staažiga alla 5 aasta, 20 õpetajat (33%) staažiga 5-10 aastat, 12 õpetajat (20%) staažiga 11-20 aastat, 4 õpetajat (7%) staažiga 21-30 aastat ja 8 õpetajat (13%) staažiga üle 20 aasta. Võrdlevanalüüsi jaoks jaotati õpetajad kahte gruppi: staaž lasteaiaõpetajana kuni 10 aastat ja staaž üle 10 aasta.

29 õpetajat (48%) töötab 2-3-aastaste lastega, 36 õpetajat (59%) 4-5-aastaste lastega ning 33 õpetajat (54%) 6-7 aastaste lastega. Kuna osa õpetajaid töötab erinevas vanuses lastega, siis on erinevate vanusegruppidega töötavate õpetajate osakaalude summa suurem kui 100%.

2.3. Uurimisprotsessi kirjeldus

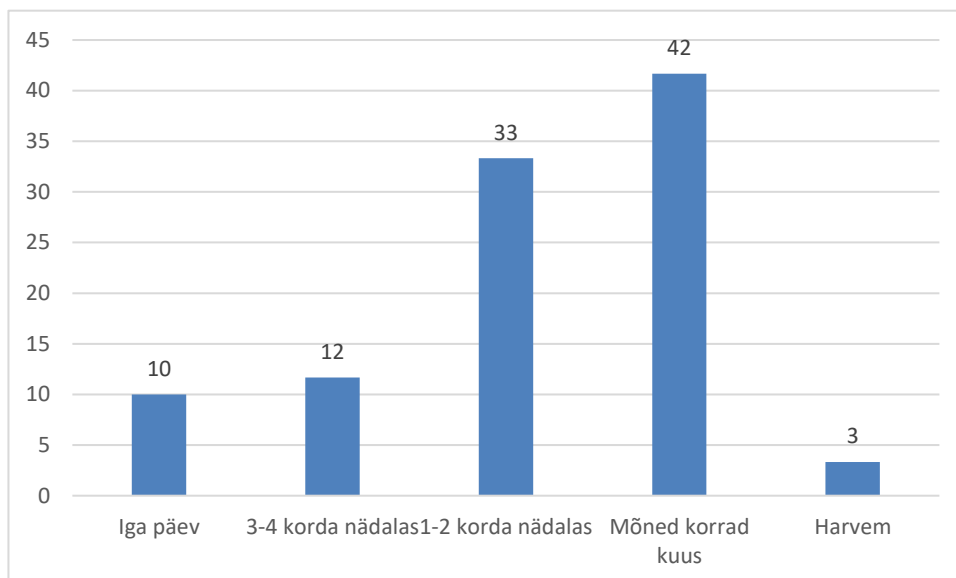
Uuring on läbi viidud ajavahemikus 10.03.2014-13.04.2014. Uuringu läbiviimiseks võttis autor ühendust lasteaedade direktoritega ja palus nõusolekut viia õpetajate seas läbi küsitlus. Autor lastaedade direktoritele e-kirja, milles oli küsitluse veebilink ning autor palus seda veebilinki jagada lasteaedades õpetajatega.

Küsitlus viidi läbi veebipõhiselt *Google Forms* keskkonnas. See võimaldas vastuste automaatsed kogumist ja salvestamist. Pärast küsitluse lõppu laadis autor küsitluse andmefaili nimetatud keskkonnast alla.

Küsitlustulemuste analüüsis leiti valikvastustega küsimuste kohta vastuste sagedusjaotused. Küsitlustulemusi võrreldi vastavalt õpetaja vanusele, staažile lasteaiaõpetajana ning õpetatavate laste vanusele. Avatud küsimuste vastused kategoriseeriti avatud kodeerimise põhimõttel. Esitati vastuste kategooriad ja vastuseid näitlikustati tsitaatidega õpetajate vastustest.

3. LASTEAIASÕPETAJATE UURINGU TULEMUSE ANALÜÜS

Küsitluse tulemuste kohaselt kõik õpetajad kasutavad rohkem või vähem õuesõpet. Kõige sagedamini viiakse õuesõpet läbi mõned korrad kuus või 1-2 korda nädalas. Vähesed õpetajad rakendavad õuesõpet igapäevalt või 3-4 korda nädalas (Joonis 1).

Joonis 1. *Õuesõppe sagedus, %*

Vanuse järgi ei saa selgelt välja tuua, kas õuesõpet rakendavad rohkem kuni 40-aastased või üle 40-aastased õpetajad. Nooremate õpetajate seas on vähem õuesõppe igapäevaseid rakendajaid, kuid samas rohkem seda 3-4 korda nädalas rakendavaid õpetajaid. Seevastu staaži järgi võib väita, et väiksema staažiga õpetajad kasutavad õuesõpet rohkem. Kuni 10-aastase staažiga õpetajatest rakendab igapäevaselt õuesõpet 11% ja 3-4 korda nädalas 16%. Üle 10-aastase staažiga õpetajatest viib igal päeval õuesõppe tegevusi läbi 9% ja 3-4 korda nädalas 4%. Mõned korrad kuus õuesõpet läbiviivate õpetajate seas on aga kaks korda rohkem üle 10-aastase staažiga õpetajaid (Tabel 1)

Õpetatavate laste vanuse järgi rakendavad igapäevaselt õuesõpet rohkem need, kes õpetavad 2-3-aastaseid ja 6-7-aastaseid lapsi. 3-4 korda nädalas rakendavad seda kõige rohkem 4-5-aastaseis lapsi õpetavad õpetajad ning 1-2 korda nädalas 2-3-aastaseid lapsi õpetavad õpetajad. Võib öelda, et kuigi 6-7-aastaste lastega töötavate õpetajate seas on õuesõppe igapäevaseid rakendajaid suhteliselt palju, siis nooremate lastega töötavad õpetajad rakendavad üldiselt õuesõpet sagedamini.

Tabel 1. Õuesõppe läbiviimise sagedus vanuse, staaži ja õpetatavate laste järgi, %

	Iga päev	3-4 korda nädalas	1-2 korda nädalas	Mõned korrad kuus	Harvem
Vanus kuni 40 aastat	7	14	32	39	7
Vanus üle 40 aasta	13	9	34	44	0
Staaž kuni 10 aastat	11	16	38	30	5
Staaž üle 10 aasta	9	4	26	61	0
Õpetab 2-3 aastaseid lapsi	14	11	43	29	4
Õpetab 4-5 aastaseid lapsi	3	18	33	45	0
Õpetab 6-7 aastaseid lapsi	16	3	31	47	3

Kõige sagedamini kasutatavaks õuesõppe keskkonnaks on lasteaiaõue. See kehtib nii õuesõppe puhul üldiselt kui kunstitegevuste ja käeliste tegevuste läbiviimisel. Peaaegu kõik uuringus osalevad õpetajad viivad neid tegevusi läbi lasteaia õues (Tabel 2).

Teiseks sagedasemaks õuesõppe läbiviimise kohtaks on pargid. Kui 79% õpetajatest kasutab parke õuesõppe jaoks üldiselt, siis kunsti- ja käeliste tegevuste puhul alla poole õpetajatest. Siiski on pargid käeliste tegevuste tegevuskohana lasteaia õue järel sageduselt teisel ja kunstitegevuste juures kolmandal kohal.

Sageduselt kolmandaks õuesõppe tegevuskohaks on matka-või õpperajad, mida rakendatakse ka käeliste ja kunstitegevuste juures, kuigi kunstitegevusteks on neid kasutaud ainult 26% uuringus osalenud õpetajatest. Sageduselt neljas õuesõppe tegevuskoht on muud looduslikud kohad. Muud looduslikud kohad on kunsti- ja käeliste tegevuste juures sagedamini kasutusel kui pargid või matka- ja õpperajad (Tabel 2)

Tabel 2. Õuesõppe keskkondade kasutamine, %

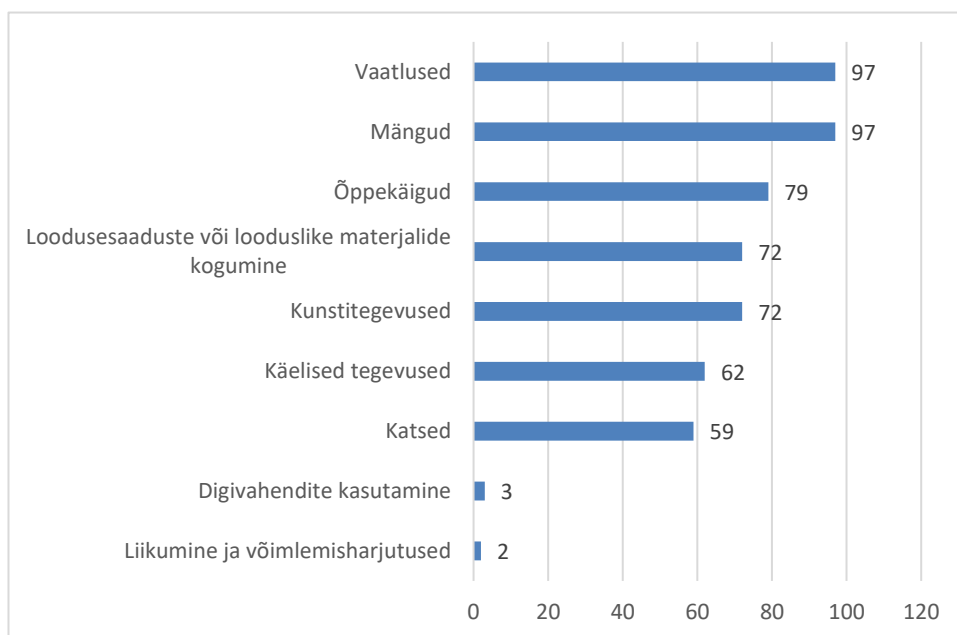
	Õuesõppe	Kunstitegevused	Käelised tegevused
Lasteaia õu	97	92	95
Linnatänavad	48	5	8
Pargid	79	33	43
Mänguväljakud väljaspool lasteaeda	39	10	20
Matka- või õpperajad	64	26	33
Muud looduslikud kohad	59	39	41
Muuseumid	26	13	18
Raamatukogud	30	13	20
Laadad	2	2	0

Ligi pooled uuringus osalenud õpetajatest on kasutanud õuesõppeks linnatänavaid, kuid kunsti- ja käeliste tegevuste jaoks kasutavad neid vähesed. Vähem on õuesõppe tegevusi viidud läbi väljaspool lasteaeda asuvatel mänguväljakutel, raamatukogudes, muuseumites

ja laatadel. Nimetatud tegevuskohti on kasutatud rohkem käeliste kui kunstitegevuste jaoks.

Õuesõppe tegevuskohtade kohta saab kokkuvõtvalt öelda, et õuesõppel üldiselt kasutatakse rohkem erinevaid tegevuskohti kui kunsti- ja käelisteks tegevusteks. Kui lasteaias õue kasutamine välja arvata, siis parkides, marka-ja õpperadadel ning muudes looduslikes kohtades viiakse õuesõpet võrdlemisi palju läbi, kuid suures osas tehakse seda muudeks tegevusteks kui kunsti- ja käelised tegevused.

Kõige sagedamini kasutusel olevateks õuesõppe meetoditeks osutusid vaatlus ja mängud. Neid mõlemat on kasutanud 97% uuringus osalenud õpetajatest. Järgmise grupi moodustavad õppekäigud, loodussaaduste või looduslike materjalide kogumine ja kunstitegevused, mida on rakendanud 72-79% õpetajatest. Käelisi tegevusi ja katseid on läbiviidud mõnevõrra vähem ning digivahendite kasutamist ja liikumist ja võimlemisharjutusi on kasutanud vähesed vastajad (Joonis 2). Viimase kahe meetodi puhul tuleb märkida, et need lisatud õpetajate vabavastuste (vastusevariant „Muu“) alusel, mistõttu nende meetodite tegelik kasutajaskond võib olla suurem.

Joonis 2. *Õuesõppe meetodite rakendamine, %*

Kokkuvõtvalt saab õuesõppe metoodika kohta järeldada, et kuna seitsme erineva meetodi puhul on kasutajate osakaal vähemalt 59%, siis on õpetajate poolt rakendatav õuesõppe metoodika mitmekesine. Enamus vastajaid rakendab mitmeid õuesõppe meetodeid.

Avatud küsimuste vastustest õuesõppe kasutamisest loovuse arendamiseks selgus, et tegvuste looduskeskkonnas läbiviimist peetakse juba iseenesest loovust arendavaks. Õpetajad on arvamusel, et looduses viibides on väga palju erinevaid võimalusi loovateks lähenemisteks – rohkem kui siseruumides. Seega loovuse arendamisele aitab kaasa juba ainuüksi see, kui lapsed viia õuekeskkonda. Selle kohta tõi üks õpetaja järgmise näite. *„Laste õuemängu aja veedavad lapsed palju paremini meie mänguväljaku kõrval olevas parkmetsas, kus nad saavad ise endale mängu välja mõelda. Lastel on tekkinud oma sisukad kodumängud, poistel "lõkke" koht, mille ümber räägitakse poiste jutte. Ehitatakse uusi "onne". Kõike ei jõuagi siia üles kirjutada. Lapsed ongi loovad, kui keskkond seda soodustab.“*

Õuekeskkonna juures peeti loovust soodustavaks, et lastel on ruumi tegutsemiseks rohkem. Samuti on looduses palju erinevaid objekte ja materjale, mida lapsed saavad erinevatel viisidel ära kasutada. Selles osas peeti looduskeskkonda rohkem loovust arendavaks kui mänguväljakuid. *„Valmis mänguväljakud kahjuks sellist loovat ja sisukat mängu ei võimalda.“*

Õpetajad kasutavad loovuse arendamiseks looduskeskkonna rikkalikke materjale. Kasutatavateks materjalideks on vesi, jää, liiv, pori, puit, taimed ja nende osad. Neid kasutatakse kunstitegevuste, käeliste tegevuste, mängude, vaatluste, katsete jm eesmärkidel. Sealjuures võib loovust arendavaks olla sobivate materjalide otsimine järgmisteks tegevusteks, näiteks meisterdamiseks. Lastele antakse ülesandeid, mille juures seatakse tingimuseks, et kasutada võib looduses leiduvaid materjale.

Loovuse arendamise juures märkisid õpetajad, et looduskeskkonnas leidub vahendeid, mida lapsed saavad kasutada asendusesemetena. See võimaldab läbi viia mitmesuguseid mängusid, mille kaudu lapsed annavad loodusobjektidele uue tähenduse, näiteks puupulk tähistab lusikat. Looduses saab läbi viia matkimismänge, milles lapsed kasutavad loodusobjekte, et jäljendada mõnda tegevust. Näitena toodi siinkohal tee ehitus või põllutööd.

Loovuse arendamiseks julgustatakse lapsi õuekeskkonnas olevaid esemeid ja materjale mitmetel ja erilistel viisidel kasutama. Näiteks julgustatakse lapsi mõtlema, mida saab lumest peale lumememme veel teha.

Õpetajad rakendavad loovuse arendamiseks tegevusi, milles saab kasutada kõiki meeli. Lastel lastakse erinevaid meeli kasutades loodust tunnetada. Selle kohta toodi järgmiseid

näiteid. Nägemismeelt saab rakendada objektide vaatlemisel nende värvi, kuju, suuruse, piirjoonte tuvastamisel. Kuulmismeelt saab kasutada loodusnähtuste häälte, loomade ja lindude häälte, liiklusrumora ja muusika kuulmiseks. Kompimismeelt saab rakendamiseks saada erinevaid materjale: puukoor, liiv, kruus, muld, sammal, kivi, betoon, metall. Maitsmismeelt saab kasutada maitstes vett (allikavesi), lund, jääd, söödavaid taimi, marju, kase- ja vahtramahla.

Loovuse arendamiseks võimaldatakse lastele tegevusvabadust ja tegevusi omal algatusel. Need võivad olla näiteks meisterdamised, katsed või mängud. *„Luban lastel ise mõelda ja siis katsetada, kaasan abivahendeid, mis looduses leidub või võtan ise kaasa midagi. Üldiselt on lapsed väga loovad, kui neile anda materjali ja lasta neil fantaseerida.“*

Loovuse arendamiseks esitatakse lastele küsimusi, mis ärgitavad neid loovalt mõtlema. *„Nt linnas õppekäigul. Lapsele ülesanne: kui Sina remondiksid seda lagunenu majaga, siis milliseks Sa selle kujundad? Millega remondid, värvid, materjalid jne. Metsas: mida/keda see oks, puu, käänd sulle meenutab? Jutusta sellest.“*

Õpetajad väitsid, et õuesõppel rakendatakse varem omandatud teadmisi. Selleks on kaks võimalust. Õuesõppes rakendatakse seda, mis on eelnevalt rühmaruumis õpitud või siis omandatakse looduses teadmisi ning sellele järgneb laste iseseisev loovtegevus.

Loovuse arendamise juures mainiti tehnoloogia kasutamist. Selle kohta toodi näide, kus viiakse läbi fotomatkasid, milles lapsed kasutavad tahvelarvuteid.

Õuesõppel lastega läbiviidavate loovate tegevustena nimetasid õpetajaid kunstitegevusi (käsitletakse hiljem põhjalikumalt), meisterdamist (käsitletakse hiljem põhjalikumalt), mängu, käikude kaevamist, loovliikumist, muusikalisi tegevusi, tantsu, lavastust, vaatlusi, katseid, matkasid, värvusõpetust, matemaatika õppimist, matkasid, keskkonnaharidust (loodushoid, prügi sorteerimine), ohutuse õpet, looduses hügieenitoimingute tegemise õppimist ja lindude toitmist. Kõigi nende tegevuste puhul ilmselt ei ole alati otseselt loovuse arendamisele suunatud tegevustega, vaid nad võivad kanda teisi eesmärke, näiteks matemaatika õppimine looduses ja looduslike vahendite abil. Küsitluses kõik õpetajad alati ilmselt ei pööranud vastuste juures väga suur tähelepanu sellele, kas tegevust on loovuse arendamisele või mitte, vaid nimetasid lihtsalt erinevaid õuesõppes tegevusi, mida nad läbi viivad.

Mängude puhul kasutavad õpetajad loovmänge. „*Laps kujutab ennast looduses leiduva asjana (puu, tuul, lilled, seen vms). Kui sa oleksid nt leht, mis sa teeksid....jne.*“ Mängud võivad olla liikumismängud, fantaasiamängud ja mängud mitmesuguse loodusliku materjaliga. „*Õpetame lastele looduses leiduvat kasutama mänguasjadena. Veelombi juures on näiteks tore puutokiga kala püüda.*“ Nimetati ka kohvikumängu liivakookidega.

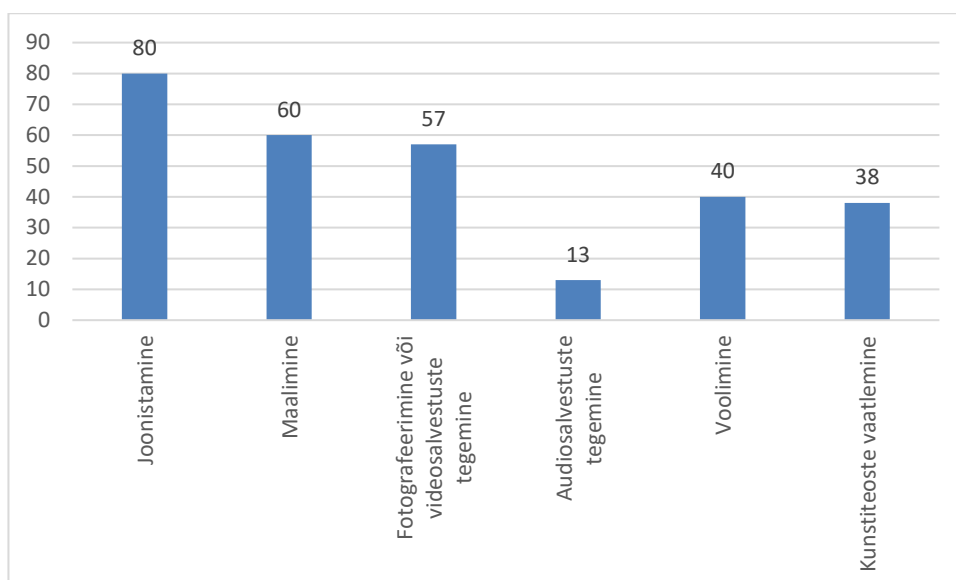
Loovliikumise juures kasutatakse tegevusi, milles lapsed saavad kujutada looduses nähtut. Näiteks lastakse lastel kujutleda, et nad on loomad ning mängida, millisel viisil loomad liiguvad.

Muusikaliste tegevustena nimetati laulmist ja lindude hääle imiteerimist. Õuesõppel rakendatakse ka tantsu ja lavastusi.

Vaatluste puhul viiakse läbi linnuvaatlusi, loomade ja lindude häälede kuulamist. Vaadeldakse metsloomade jälgi. Veel nimetati taimede vaatlemist ning lume sulamise vaatlemist. Vaatluste käigus otsitakse loodustes põnevaid paiku ja detaile. Üks õpetaja kirjeldas järgmist vaatlusmängu. „*Pulksonite leidmine pajuvõsast. Pulksonid on elavad nukud, keda tuleb märgata ja üles leida. Kus on keha, kus käed, kus jalad, kas mõnel on naba, suu, silmad, saba? Looduslikest vahenditest Pulksonitele riiete selga leidmine (sammal, kuivanud hein, väädid jpm)*“ Veel nimetati loodusebingo mängimist vaatlusena. Vaatluse kohta toodi veel näide, mille puhul lapsed peavad loodusest otsima pildidel kujutatud objekte. „*Munakarbis on igas pesas pildid ja lapsed peavad leidma samasuguse. Pildi järgi samasuguse taime-puu-põõsa leidmine*“

Katsete juures kasutatakse looduskeskkonda ja sealseid objekte. Õpetajad nimetasid erinevate materjalid omaduste katsetamist, näiteks kehade ujuvus. Veel nimetati katseid lindude toitmisel, katseid erinevate temperatuuridega ning taimede kasvatamisega.

Kõige sagedamini õuesõppel rakendatavaks kunstitegevuseks osutus joonistamine, mida on teinud 80% õpetajatest. Teisel-kolmandal kohal on maalimine ning fotografeerimine või videosalvestiste tegemine. Sellel järgnevad voolimine ja kunstiteoste vaatlemine. Audiosalvestusi on õuesõppel teinud 13% õpetajatest.

Joonis 3. Kunstitegevuste läbiviimine õuesõppel, %

Õuesõppel läbiviidavate kunstitegevuste kohta nimetasid õpetajad avatud vastusega küsimuses joonistamist, maalimist, värvimist, voolimist, trükikunsti, kaunistamist, skulptuuri, voltimist, kollaažide valmistamist, kleepimist, mandalate tegemist, lehtede kuivatamist, taimeseadeid.

Maalimise juure on õues kasutatud nii looduslikke vaheneid, millega maalida, kui ka looduslikke materjale ja pindu, millele maalitakse. Maalimiseks on kasutatud pori, muru, lilli, lume. Maalitud on liivale, murule. Maalimiseks on kasutatud looduslikes materjalidest (hein, männi- ja kuuseokkad) pintsleid.

Joonitamise juures nimetasid õpetajaid pindu, millele lapsed joonistavad. Nendeks on liiv ja lumi. Joonistamisvahenditena nimetati puupulkasid, oksi, käbisid, värvi andvaid taimi. Samuti on joonistamiseks kasutatud lumele värviveega pritsimist ja veega liivale joonistamist. Lastega on tehtud kontuuride joonistamist, kus näiteks joonistatakse paberile puulehtede kontuure.

Värvimise puhul saavad lapsed looduses värvida mitmesuguseid pindu, lisaks paberile ka kive, asfaldi, lund ja puitpanku. Värvimiseks on kasutatud heina, sireliõisi, võililli. Samuti on tehtud veepintslitõmbeid puuplangule.

Voolimise puhul nimetati porist ja liivast ehitiste tegemist. Samuti tehakse lumest skulptuure.

Trükkimise puhul nimetati lillede, vahtralehtede ja üldiselt taimede kasutamist. Trükkimiseks on kasutatud järgmiseid pindu: muld, liiv, jää, lumi, kruus, asfalt, betoon, metall. Trükkimisel on kasutatud looduslikust materjalist valmistatud šabloone ja templeid.

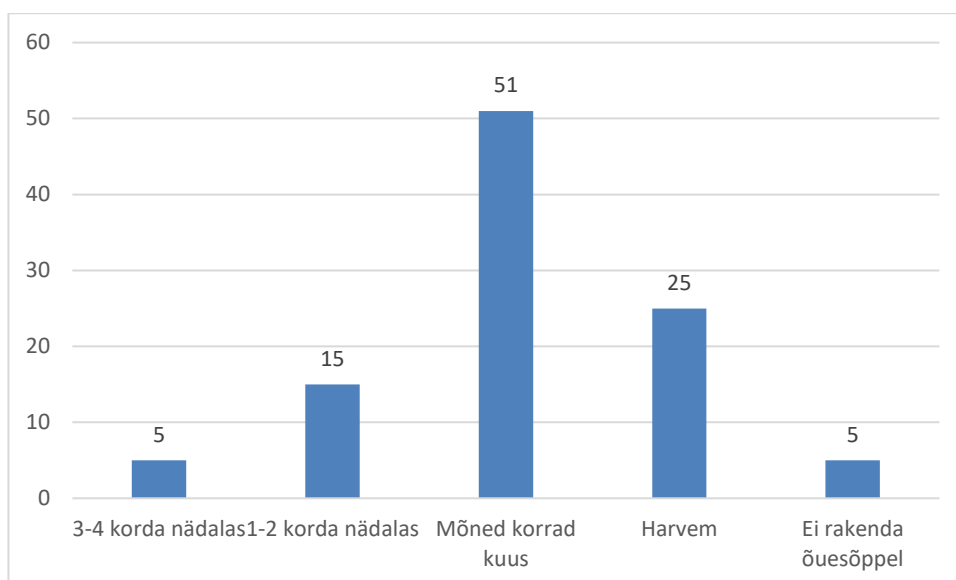
Kleepimise puhul on kasutatud kahepoolset teipi, millega saab kinnitada mitmesuguseid materjale. „*Kahepoolneteip on tänuväärne, sinna saab erinevaid asju kleepida: seemneid, õisi, lehti, kõrsi- erinevatel aastaaegadel erinevad vahendid, kivikestega mustreid jne*“
Veel on tehtud liivapilte, mille puhul PVA liimiga kleebitakse liiv paberile.

Kunstitööde juures on loovuse arendamiseks üheks võimaluseks erinevate materjalide kombineerimine, sh looduslike materjalide lisamine kunstitöödele. Näiteks lisatakse kunstitöödele liiva, et anda teosele struktuuri. Samuti luuakse kunstiteoseid erinevatest materjalidest (kivi, lilled, oksad, lehed) esemeid kombineerides.

Mitmesugustest looduslikest materjalidest valmistatakse kollaaži, mandalaid ja mosaiike. Nimetati jäätükkidest mosaiiki, mille puhul lapsed kujutavad ette, et jäätükid on kristallid.

Kunstitegevuste jaoks saab õpetajate arvates kasutada looduslikku vett. Selle kohta toodi näidetena akvarellidega maalimiseks paberi märgamine looduslikus veekogus ning töövahendite puhastamine looduslikust veekogust võetud vees.

95% õpetajatest kasutab õuesõpet kunstitegevusteks. Õuesõppe kunstitegevusi viivad õpetajad kõige sagedamini läbi mõned korrad kuus. Igapäevaselt ei tee seda ükski uuringus osalenud õpetaja. Kokku ainult 20% õpetajatest viib selliseid tegevusi läbi vähemalt korra nädalas. 25% teeb seda harvem kui mõned korrad kuus. (Joonis 4)

Joonis 4. Kunstitegevuste õuesõppel läbiviimise sagedus, %

Kunstitegevuste õuesõppel kasutamise juures ei ole suuri erinevusi õpetaja vanuse järgi, kui kuni 40-aastaste poolt rakendatakse seda veidi vähem. Kuni 40-aastaste seas leidub õpetajaid, kes õues kunstitegevusi läbi ei vii, vanemate õpetajate seas teevad kõik selliseid tegevusi (Tabel 3)

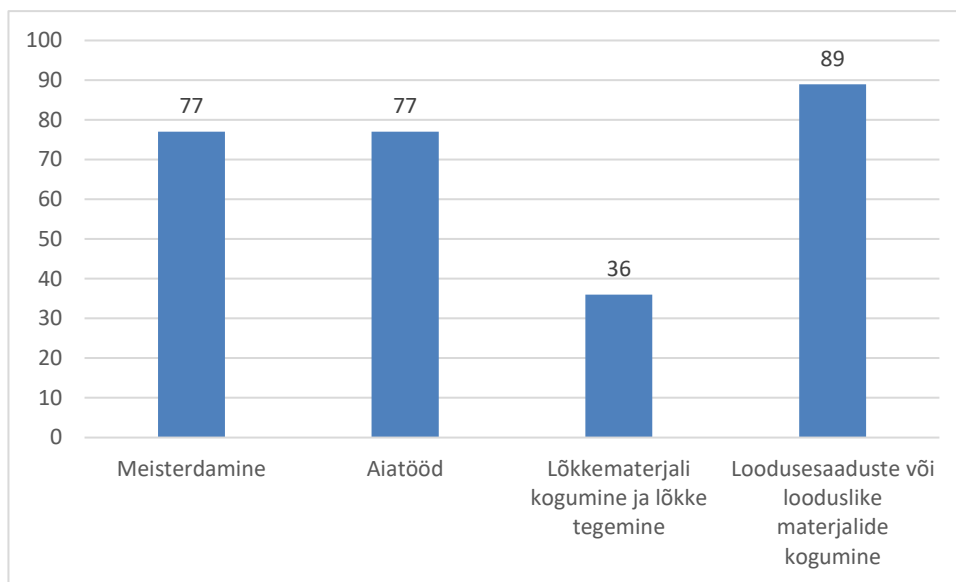
Tabel 3. Õuesõppe kunstitegevusteks kasutamise sagedus vanuse, staaži ja õpetatavate laste järgi, %

	3-4 korda nädalas	1-2 korda nädalas	Mõned korrad kuus	Harvem	Ei rakenda õuesõppel
Vanus kuni 40 aastat	4	14	46	25	11
Vanus üle 40 aasta	6	15	55	24	0
Staaž kuni 10 aastat	8	16	46	22	8
Staaž üle 10 aasta	0	13	58	29	0
Õpetab 2-3 aastaseid lapsi	0	21	55	17	7
Õpetab 4-5 aastaseid lapsi	3	22	50	25	0
Õpetab 6-7 aastaseid lapsi	6	15	45	30	3

Kuni 10-aastase staažiga õpetajate seas on õuesõppe kunstitegevuste sagedasi läbiviijaid rohkem, kuid samas on ka rohkem neid, kes kunstitegevusi õuesõppel ei rakenda. Õpetatavate laste vanuse järgi selged erinevused õuesõppe kunstitegevuste rakendamises puuduvad.

Lasteaiaõpetajate poolt õuesõppel läbiviidavatest käelistest tegevustest on kõige rohkem kasutusel loodussaaduste või looduslike materjalide kogumine (89%) Võrdselt 77% rakendab meisterdamist või aiatööd. Vähem kasutusel olevaks käeliseks tegevuseks on lõkkematerjali kogumine ja lõkke tegemine (Joonis 5).

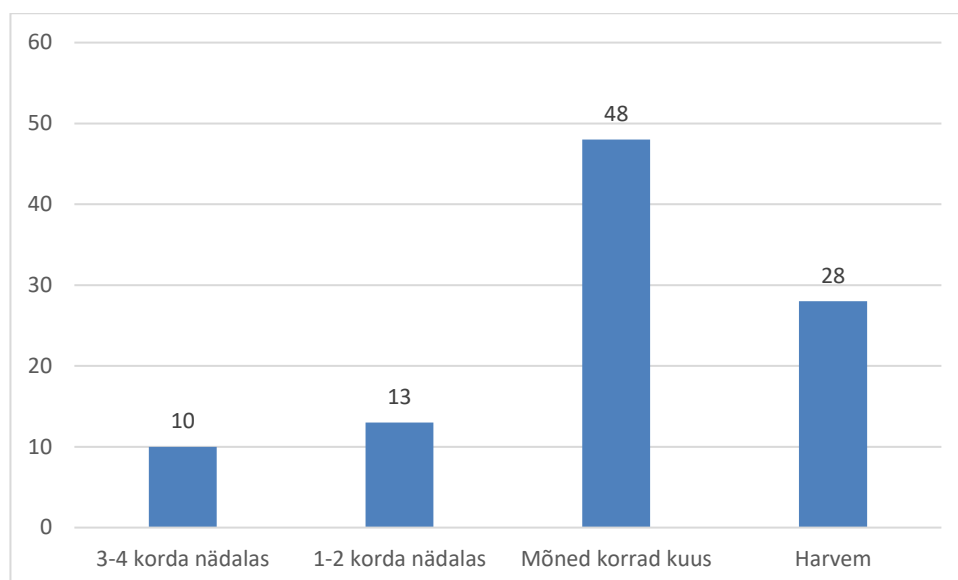
Joonis 5. *Õuesõppe käelised tegevused, %*

Õuesõppe käeliste tegevuste kohta eraldi avatud küsimust ei olnud, kuid teistes avatud küsimustes nimetasid õpetajaid selliseid tegevusi, peamiselt meisterdamist, aga ka aiatööd, looduslike materjalide kogumist.

Meisterdamise juures kasutavatest materjalidest nimetati liiva, lund, lehti, oksti, kastanimunasid, tammetõrusid, puukoort, okkaid, kive ja prügi. Meisterdatud on loomi, linde, losse, onne, veesõidukeid, pärgasid.

Aiatööde juures nimetati kiviktaimla rajamist, mullatööd. Looduslikku materjali, mida koguti, kasutati sageli meisterdamiseks või kunstitöödeks.

Kõik uuringus osalenud õpetajad rakendavad õuesõppel käelisi tegevusi. Käelisi tegevusi rakendatakse õuesõppel kõige sagedamini mõned korrad kuus, mida teevad ligi pooled õpetajad. Veidi üle veerandi õpetajatest viib õuesõppe käelisi tegevusi läbi harvemini kui mõned korrad kuus. Kokku 23% õpetajatest viib õuesõppel läbi käelisi tegevusi vähemalt kord nädalas.

Joonis 6. Käeliste tegevuste õuesõppel läbiviimise sagedus, %

Õpetaja vanuse järgi võib väita, et vanemad õpetajad viivad õuesõppe käelisi tegevusi läbi veidi sagedamini. Üle 40-aastase õpetajas seas on veidi rohkem 3-4 korda nädalas ja mõned korrad kuus neid tegevusi läbiviivaid õpetajaid. Alla 40-aastasete seas on rohkem 1-2 korda nädalas või harvemini kui mõned korrad kuus käelisi tegevusi läbiviivaid õpetajaid (Tabel 4)

Tabel 4. Õuesõppe käelisteks tegevusteks kasutamise sagedus vanuse, staaži ja õpetatavate laste järgi, %

	3-4 korda nädalas	1-2 korda nädalas	Mõned korrad kuus	Harvem
Vanus kuni 40 aastat	7	18	43	32
Vanus üle 40 aasta	13	9	53	25
Staaž kuni 10 aastat	11	19	41	30
Staaž üle 10 aasta	9	4	61	26
Õpetab 2-3 aastaseid lapsi	14	11	54	21
Õpetab 4-5 aastaseid lapsi	11	11	54	23
Õpetab 6-7 aastaseid lapsi	16	13	41	31

Staaži järgi viivad õuesõppe käelisi tegevusi sagedamini läbi kuni 10-aastase staažiga õpetajad. Õpetavate laste vanuse järgi ei saa väita, et see oleks seotud õuesõppe käeliste tegevuste läbiviimise sagedusega.

4. TULEMUSTE ARUTELU JA JÄRELDUSED

Uurimistulemuste põhjal võib väita, et õuesõpe on Võrumaa lasteaedades laialdaselt rakendatud, kuna kõik uuringus osalenud õpetajad seda vähemalt aeg-ajalt kasutavad. Samuti kasutavad kõik õpetajad õuesõpet käelisteks tegevusteks ja peaaegu kõik õpetajad kunstitegevusteks. Kõige sagedamini viiakse õuesõpet läbi mõned korrad kuus või 1-2 korda nädalas. Käelisteks ja kunstitegevusteks kasutatakse õuesõpet kõige sagedamini mõned korrad kuus. Seega ei ole õuesõpe lasteaedades päris igapäevane, kuid siiski sageli kasutusel olev õppemeetod. Võrrelduna Kopli (2014) uuringuga Põlvamaa lasteaedade kohta, saab väita, et Võrumaa lasteaedades kasutatakse õuesõppe kunstitegevusi sagedamini, kuivõrd Põlvamaa lasteaedades tehakse seda enamasti 1-3 korda poolaastas. Selline tulemuste erinevus võib autori arvates näidata, et õuesõppe rakendamine on lasteaedades viimase kaheksa aasta jooksul suurenenud. See on loogiline, kuna õuesõppe tähtsusest on viimasel ajal järjest rohkem räägitud.

Õuesõppe tähtsuse rakendamise suurenemisega haakub ka tulemus, et väiksema staažiga õpetajad rakendavad õuesõpet veidi rohkem. Kuigi õuesõpel on ajaliselt pikad traditsioonid on see tänase Eesti kontekstis pigem uudne meetod ning võib arvata, et uued lasteaiaõpetajad võtavad selle uuenduse rohkem omaks. Tõenäoliselt on hiljuti erialase hariduse saanud lasteaiaõpetajatele rohkem õuesõppe läbiviimist õpetatud.

Uuringus selgus, et loovuse arendamisel rakendavad Võrumaa lasteaiaõpetajaid mitmeid kirjanduses esitatud seisukohti selle kohta. Õpetajad järgivad Beer jt (2018) seisukohta, et lastel tuleb võimaldada keskkonda iseseisvalt uurida, ning sarnaselt Kiewra & Weselak (2016) peavad nad oluliseks, et lapsed saavad looduskeskkonnas olevaid mitmesuguseid materjale loovalt ära kasutada, sealjuures kasutada neid mängudes asendusesemetena, mida on rõhutanud ka Tovey (2007). Õpetajad järgivad ka Robson ja Rowe (2012) seisukohta, et lastel tuleb võimaldada loovuse arendamiseks algatada looduses iseseisevalt tegevusi.

Õuesõppe tegevusi viiakse kõige sagedamini läbi lasteaiaõues, selle kõrval parkides, matka- ja õpperadadel ning muudes looduslikes kohtades, näiteks metsades. Et lasteaiaõues tehakse õuesõpet kõige rohkem, on igati loogiline, sest seal on kõige lihtsam õuesõpet korraldada ning ajakulu on kõige väiksem.

Õuesõppe tegevuskohtade juures torkab silma, et kui üldiselt on õuesõppe tegevuskohad väga mitmekesised, siis kunsti- ja käeliste tegevuste puhul kasutatakse teisi kohti peale

lasteaiaõue võrdlemisi vähe. See võib viidata sellele, et lasteaiaõpetajad ei suuda täiel määral looduskeskkonda kunsti ja käelisteks tegevusteks ära kasutada või nad leiavad, et selliseid tegevusi on seal raskem korraldada ja pigem viiakse neid läbi lasteaiaõues.

Ülekaalukalt kõige sagedamini rakendatud keskkonnaks on selle puhul lasteaia õu, mille kõrval kasutatakse õuesõppeks sageli ka parke, matka- ja õpperadu ning muid looduslikke kohti. Kunsti- ja käeliste tegevuste jaoks kasutatakse lasteaia õue järel sagedamini muid looduslikke kohti ja parke. Õuesõppe tegevuskohtade kohta saab kokkuvõtvalt öelda, et õuesõppel üldiselt kasutatakse rohkem erinevaid tegevuskohti kui kunsti- ja käelisteks tegevusteks. Mitmed tegevuskohad nagu näiteks muuseumid ja raamatukogud on kunsti ja käeliste tegevuste poolest vähe kasutatud. Võimalik, et õpetajad ei pea neid selleks nii hästi sobivaks. Muuseumite ja raamatukogu külastustel on tõenäoliselt muud funktsioonid.

Kopli (2014: 17-18) uuring näitas, et kunstitegevustest rakendavad lasteaiaõpetajad õues kõige rohkem meisterdamist, joonistamist ja voolimist. Käesolevas uuringus on joonistamine kõige sagedamini rakendatud kunstitegevusteks. Meisterdamine paigutub käesolevast töös käeliste tegevuste hulka ning see on laialdaselt kasutusel, kuigi kõige sagedasemaks käeliseks tegevuseks õuesõppel on loodussaaduste või looduslike materjalide kogumine. Voolimist rakendavad käesoleva uuringu järgi Võrumaa lasteaiaõpetajad suhteliselt vähem, näiteks maalimine on sagedamini kasutusel.

Käesoleva uuringu tulemused näitavad, et nii kunsti- kui käeliste tegevuste juures kasutatakse mitmekesiseid materjale ja vahendeid. See näitab, et Võrumaa lasteaedades järgitakse koolieelse lasteasutuse õppekavas (1998) toodud põhimõtteid, et lapsed peavad saama vaadeldu kujutamiseks kasutada erinevaid tehnikaid, materjale ning neid omavahel kombineeda. Kuivõrd avatud küsimuse põhjal selgunud loetelu erinevatest kunstitegevustest oli pikk, siis tuleb pidada Võrumaa lasteaiaõpetajat poolt rakendatavate kunstitegevuste mitmekesisust pidada positiivseks.

Käeliste tegevuste juures selgus, et meisterdamist viiakse Võrumaa lasteaedades läbi mitmekesistel viisidel. Sarnaselt Kopli (2014) uuringuga kasutati õuesõppes meisterdamiselt peamiselt looduslikke materjale. Võrumaa õpetajate poolt nimetatud meisterdamiseks vahendid ühtisid Kopli (2014) uuringus sagedamini nimetatud vahenditega: oksad, käbid, lehed, kivid, tõrud, kastanid, taimed.

KOKKUVÕTE

Töö eesmärgiks oli on välja selgitada, milliseid meetodeid ja vahendeid õpetajad kasutavad õuesõppes kunstiliste tegevuste laste loovuse toetamisel Võru maakonna lasteaedade näitel. Eesmärgi saavutamiseks viidi läbi veebipõhine küsitlus, millele vastas 61 lasteaiaõpetajat.

Erinevad teooriad käsitlevad loovust kui isikuomadust, oskust või protsessi. Loovuse käsitlemine oskusena tähendab, et iga inimese loovus on arendatav. Loovus kui protsess põhineb millegi uue loomisel ja selle tunnuseks on divergentne mõtlemine. Loovust peetakse mitmest komponendiks koosnevaks ning loovuse struktuuri kohta on koostatud erinevaid mudeleid. Loovuse väljendamine on laste jaoks loomulik tegevus, kuid oluliseks peetakse ka loovuse arendamist lastel, sest sellega kasvatatakse loovaid täiskasvanuid ning loovuse varane arendamine soodustab inimese edukust edasisel haridusteel.

Õuesõppe eelisteks loovuse arendamisel on uudne ja mitmekesine, kuid samas rahulik keskkond. Õuesõppel võimaldab lastel omal käel keskkonda uurida. Loovuse arendamiseks on hästi sobiv looduskeskkond, milles leidub palju objekte ja materjale, mida lapsed saavad loovalt rakendada. Loovuse arendamiseks peetakse oluliseks, et lapsed saaksid õues ise tegevusi alata. Õuesõppel saab laste kunstitegevusteks kasutada mitmesuguseid keskkondi, sh looduskeskkond. Kunstitegevused võivad olla spontaansed ja kasutada ära kohapealseid materjale. Õuesõppes on võimalik luua suuremõõtmelisi kunstiteoseid ja kasutada nende loomiseks teistsuguseid vahendeid. Õues saavad lapsed teha kunstitegevusi julgemalt ja rohkem katsetada.

Kõik uuringus osalenud õpetajad kasutavad õuesõpet. Kõige sagedamini viiakse õuesõpet läbi mõned korrad kuus või 1-2 korda nädalas. Ülekaalukalt kõige sagedamini rakendatud keskkonnaks on selle puhul lasteaia õu, mille kõrval kasutatakse õuesõppeks sageli ka parke, matka- ja õpperadu ning muid looduslikke kohti. Kunsti- ja käeliste tegevuste jaoks kasutatakse lasteaia õue järel sagedamini muid looduslikke kohti ja parke. Õuesõppe tegevuskohtade kohta saab kokkuvõtvalt öelda, et õuesõppel üldiselt kasutatakse rohkem erinevaid tegevuskohti kui kunsti- ja käelisteks tegevusteks.

Vanuse ja staaži järgi on õuesõppe kasutamises õpetajate vahel erinevused väiksed. Siiski, väiksema staažiga õpetajad kasutavad seda rohkem nii õuesõppe puhul üldiselt kui käelisteks tegevusteks.

Kõige sagedamini rakendatud õuesõppe meetoditeks on vaatlus ja mängud. Nendele järgnevad õppekäigud, loodussaaduste või looduslike materjalide kogumine ja kunstitegevused. Loovuse arendamiseks kasutatakse looduskeskkonnas olevaid erinevaid materjale, mida saab kasutada nii kunsti- ja käelisteks tegevusteks kui mängudeks, vaatlusteks ja muudel eesmärkidel. Mängude juures on oluline, et lapsed saavad loodusobjekte kasutada asendusesemetena. Loovuse arendamiseks julgustatakse lapsi õuekeskkonnas olevaid esemeid ja materjale mitmetel ja erilistel viisidel kasutama. Loovuse arendamiseks julgustatakse lapsi ise tegevusi algatama ja antakse neile otsustusõigust tegevuste osas. Samuti rakendatakse tegevusi, millesse on kaasatud erinevad meeled. Lisaks esitatakse lastele küsimusi, mis ärgitavad neid loovalt mõtlema.

Kõige sagedamini õuesõppel rakendatavaks kunstitegevuseks osutus joonistamine, millele järgnevad maalimine, fotografeerimine ja videosalvestiste tegemine. Lisaks on kunstitegevusteks õuesõppel värvimine, voolimine, trükikunst, kaunistamine, skulptuuride valmistamine, kollaažide valmistamine, kleepimine, mandalate tegemine, lehtede kuivatamine ja taimeseaded. Õuesõppe kunstitegevusi rakendavad peaaegu kõik õpetajaid ja selliseid tegevusi viiakse enamasti läbi kord kuus.

Lasteaiaõpetajate poolt õuesõppel läbiviidavatest käelistest tegevustest on kõige rohkem kasutusel loodussaaduste või looduslike materjalide kogumine, millele järgnevad meisterdamine ja aiatööd. Vähem kasutusel olevaks käeliseks tegevuseks on lõkkematerjali kogumine ja lõkke tegemine. Kõik uuringus osalenud õpetajad rakendavad õuesõppel käelisi tegevusi. Kõige rohkem on õpetajaid, kes viivad käelisi tegevusi läbi korra kuus.

SUMMARY

Developing child's creativity in kindergarten through art and manual activities in outdoor education

Supporting the child's creativity is one of the goals of the learning and aim of pre-school education. Outdoor learning, art and manual activities can be applied for developing children's creativity. The aim of the thesis is to find out what methods and tools teachers use to support the creativity of children in art and manual activities in outdoor education on the example of kindergartens in Võru County. The research problem of the thesis is that teachers do not know how to make good use of outdoor learning opportunities and make little use of the natural environment and the opportunities it offers for the development of creativity in art and manual activities. Quantitative methods were applied in the work. A survey was conducted in kindergartens in Võru County, a sample of which is composed of kindergarten teachers. 61 kindergarten teachers responded to the survey.

All teachers who participated in the study, apply outdoor education. Most often, outdoor education is conducted a few times a month or 1-2 times a week. By far the most frequently used environment in this case is the kindergarten yard, next to which parks, hiking and study trails and other natural places are often used for outdoor learning. Other natural places and parks are more often used for arts and manual activities in outdoor learning.

The most commonly used outdoor learning methods are observation and games. These are followed by study tours, the collection of natural materials, and art activities. Various materials in the natural environment are used to develop creativity, which can be used for art and manual activities as well as for games, observations and other purposes. To develop creativity, children are encouraged to use objects and materials in the outdoor environment in a variety of special ways. In order to develop creativity, children are encouraged to take action themselves and are given the right to decide on activities. Activities involving different senses are also implemented. In addition, children are asked questions that encourage them to think creatively.

The most common art activity in outdoor education was drawing, followed by painting, photography and video recording. In addition, outdoor activities include painting, molding, printing, decorating, sculpting, folding collages, pasting, mandalas, leaf drying

and plant settings. Outdoor art activities are practiced by almost all teachers and are usually held once a month.

The most common manual activity in outdoor education was collection of natural materials, followed by crafts and gardening. Less commonly used manual activities are collecting firewood and making fire. All teachers who participated in the study use manual activities in outdoor learning. Most teachers apply manual activities once a month.

As a result of the research, it can be stated that outdoor learning arts activities are used more often in kindergartens in Võru County. This result may also indicate that the use of outdoor education in art activities has grown over time. The results of the present study show that a variety of materials and tools are used in both artistic and manual activities. Also positive is that many different artistic activities are being implemented.

KIRJANDUS

1. Aasen, W., Grindheim, L. T., & Waters, J. (2009). The outdoor environment as a site for children's participation, meaning-making and democratic learning: examples from Norwegian kindergartens. *Education 3–13* 37(1): 5-13.
2. Agostini, F., Minelli, M., & Mandolesi, R. (2018). Outdoor Education in Italian Kindergartens: How Teachers Perceive Child Developmental Trajectories. *Frontiers in Psychology* 9: 1-12.
3. Amabile, T. M. (1988). A model of creativity and innovation in organizations. *Research in Organizational Behavior* 10(1): 123-167.
4. Beer, T., Cook, A., & Kantor, K. (2018). Running Wild: engaging and empowering future custodians of place through creative nature-based play. *Journal of Public Pedagogies* 3: 5-19.
5. Bilton, H. (2010). *Outdoor Learning in the Early Years: Management and Innovation*. Oxon: Routledge.
6. Buinitskaja, M. (2014). *Õuesõppe ja keelekümblusmeetodite kasutamine lasteaias vanemas rühmas*. Narva: Tartu Ülikooli Narva kolledž.
7. Canning, N. (2013). 'Where's the bear? Over there!'—creative thinking and imagination in den making. *Early Child Development and Care* 183(8): 1042-1053.
8. Cropley, A. (2006). In praise of convergent thinking. *Creativity Research Journal*, 18(3): 391-404.
9. Dahlgren, L. O. (2012). Raamatuharidusest ja meelelisest kogemusest. Toim. L.O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P. Strid, A. Szczepanski *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas – lähiümbrusest saab õpiõu*. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus: 47-64.
10. Dahlgren, L. O. & Szczepanski, A. (2006). *Õuesõppe pedagoogika*. Tallinn: Ilo.
11. Fox, J. E., & Schirmacher, R. (2014). *Art and Creative Development for Young Children*. Belmont: Wadsworth
12. Gajda, A., Karwowski, M., & Beghetto, R. A. (2017). Creativity and Academic Achievement: A Meta-Analysis. *Journal of Educational Psychology* 109(2): 269-299.
13. Ghafouri, F. (2014). Close encounters with nature in an urban kindergarten: A study of learners' inquiry and experience. *Education 3-13* 42(1): 54-76.

14. Grahm, P. (2012). Laps ja loodus. Koost. L.O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P. Strid, A. Szczepanski *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas – lähiümbrusest saab õpiõu*. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus: 65-126.
15. Guardino, C., Hall, K. W., Largo-Wight, E., & Hubbuck, C. (2019). Teacher and student perceptions of an outdoor classroom. *Journal of Outdoor and Environmental Education* 22(2): 113-126.
16. Guerra, M., Villa, F. V., & Glăveanu, V. (2020). The teacher's role in the relationship between creativity and outdoor education: a review of the literature.. *Revista Latinoamericana de Educación Infantil* 9(2): 131-149.
17. Haridus- ja Teadusministeerium. (2014). *Eesti elukestva õppe strateegia 2020*. <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>
18. Hursen, C., & Islek, D. (2016). Art and craft teachers' views regarding outdoor education approach along with identification of their training needs. *International Journal of Educational Sciences* 15(1-2): 1-13.
19. Huvitava Bioloogia Kool. (2020). Loodusalased katsed lasteaias. <https://www.huvitavbioloogia.ee/projektid/loodusteaduslikud-katsed-lasteaias> (viimati vaadatud 4.03.2022)
20. Höövel, K. (2016). *Koolieelikute huvitegevus ja selle vajalikkus lasteaiaõpetajate ja lastevanemate arvamuste põhjal Võru linna näidetel*. Tartu: Tartu Ülikool.
21. Hyndman, B., & Mahony, L. (2018). Developing creativity through outdoor physical activities: a qualitative exploration of contrasting school equipment provisions. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning* 18(3): 242-256.
22. Isbell, R., Raines, S. (2013) *Creativity and the Arts with Young Children*. Belmont: Wadsworth.
23. Jordanous, A., & Keller, B. (2016). Modelling creativity: Identifying key components through a corpus-based approach. *PloS one* 11(10): e0162959.
24. Kiewra, C., & Veselack, E. (2016). Playing with Nature: Supporting Preschoolers' Creativity in Natural Outdoor Classrooms. *International Journal of Early Childhood Environmental Education* 4(1): 70-95.
25. Kim, K. H. (2006). Can we trust creativity tests? A review of the Torrance Tests of Creative Thinking (TTCT). *Creativity Research Journal* 18(1): 3-14.
26. Kolberg, K. (2019). *Õuesõppe rakendamise talvel Eesti lasteaegade näitel*. Tartu: Tartu Ülikool.
27. Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). Riigi Teataja I 2008, 23, 152

28. Kopli, K. (2014). *Kunstitegevuste läbiviimine õuekeskkonnas Põlvamaa lasteaedade näitel*. Tartu: Tartu Ülikool.
29. Kos, M., & Jerman, J. (2013). Provisions for outdoor play and learning in Slovene preschools. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning* 13(3): 189-205.
30. Lytton, H. (2012). *Creativity and Education*. Oxon: Routledge.
31. MacEachren, Z. (2005). Examining art and technology: Determining why craft-making is fundamental to outdoor education. *Journal of Outdoor and Environmental Education* 9(1): 23-30.
32. Norðdahl, K., & Jóhannesson, I. Á. (2016). 'Let's go outside': Icelandic teachers' views of using the outdoors. *Education 3-13* 44(4): 391-406.
33. Paavel, K. (2018). *Tartumaa õpperadade külastatavus ning õppetegevuste läbiviimine õpperajal Tartu linna ja maakonna lasteaedade poolt*. Tartu: Tartu Ülikool.
34. Plucker, J. A., Beghetto, R. A., & Dow, G. T. (2004). Why isn't creativity more important to educational psychologists? Potentials, pitfalls, and future directions in creativity research. *Educational Psychologist* 39(2): 83-96.
35. Raadik, S. (2009). *Õpime õues mängides*. Tallinn: Ilo.
36. Robson, S., & Rowe, V. (2012). Observing young children's creative thinking: Engagement, involvement and persistence. *International Journal of Early Years Education* 20(4): 349–364
37. Saccardi, M. (2014). *Creativity and Children's Literature: New Ways to Encourage Divergent Thinking*. Santa Barbara: ABC-Clio.
38. Silvia, P. J., Martin, C., & Nusbaum, E. C. (2009). A snapshot of creativity: Evaluating a quick and simple method for assessing divergent thinking. *Thinking Skills and Creativity* 4(2): 79-85.
39. Szekely, I. (2015). Playground innovations and art teaching. *Art Education*, 68(1): 37-42.
40. Szekely, I. & Bucknam, J. (2012). *Art Teaching: Elementary Through Middle School*. Oxon: Routledge.
41. Sternberg, R. & Lubart, T. (1999) The concept of creativity: Prospects and paradigms. In R. J. Sternberg (ed.) *Creativity Research Handbook*. New York: Cambridge University Press: 3-15.
42. Sule, M. (2020). *Abimaterjal lasteaiapäetajale projekti "Väikese aedniku aastaring" läbiviimiseks 6–7aastaste lastega ühe lasteaiaga näitel*. Tartu: Tartu Ülikool.

43. Szczepanski, A. (2012). Õuekeskkond – õpikeskkondade rohkem võimas klassituba. Koost. L.O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P. Strid, A. Szczepanski *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas – lähiümbrusest saab õpiõu*. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus: 9-46.
44. Torkos, H., & Egerau, A. M. (2020). Outdoor Education and Its Influence on The Successful Involvement of Pupils in The Social Life. *Postmodern Openings* 11(4): 127-143.
45. Tovey, H. (2007). *Playing Outdoors: Spaces And Places, Risk And Challenge: Spaces and Places, Risks and Challenge*. Maidenhead: McCraw-Hill Education.
46. Tuuling, L. (2017). Õuesõppe rakendamine lasteaias. Koost. K. Nugin, T. Õun *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias*. Tartu: Atlex: 115-153.
47. Ugaste, A. (2017). Laps ja mäng. Koost. K. Nugin, T. Õun *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias*. Tartu: Atlex: 201-210.
48. Vaniko, A. (2020). *Õuesõpe ja selle rakendamine sõimerühmades Põlvamaa lasteaiade näitel*. Tartu: Tartu Ülikool.
49. Vahter, E. (2017). Kunst. Koost. K. Nugin, T. Õun (Koost.) *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias*. Tartu: Atlex: 247-264.
50. Vapper, T. (2017). Parksepa lasteaia lapsed saavad oma aias näpud mulda pista. *Õpetajate Leht* <https://opleht.ee/2017/09/parksepa-lasteaia-lapsed-saavad-oma-aia- napud-mulda-pista/> (viimati vaadatud 4.03.2022)
51. Vihman, M. (2016). *Maastikumäng kui õppevorm*. Tartu: Atlex.
52. Vihman, M. (2018). Õpime õues vaatluste kaudu. *Mitmekeelne haridus* 3: 30-36.
53. Visnapuu, K. (2017). Muuseumipedagoogika. Koost. K. Nugin, T. Õun (Koost.) *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias*. Tartu: Atlex: 153-168.

LISAD

Lisa 1. Küsitluse ankeet

Hea lasteaiaõpetaja

Olen Tartu Ülikooli Narva kolledži üliõpilane ja viin läbi uuringute õuesõppe rakendamise kohta lasteaia kunstilistest ja käelistest tegevustes. Palun vastata järgnevale küsimustikule. Uuringus osalemine on vabatahtlik, küsitlusandmed on anonüümsed ja neid kasutatakse vaid uurimisel eesmärkidel. Küsimustiku täitmine võtab eeldatavalt umbes 10-15 minutit.

1. Vastaja õpetaja andmed

Vanus

Alla 30.a.	31.-40.a.	41.-50.a.	51.-60.a.	Üle 60.a.

Millises vanuses lastega töötate?

2-3 -aastased	4-5 -aastased	6- 7 -aastased

(võib märkida mitu)

Tööstaaž lasteaiaõpetajana

Alla 5 aasta	5-10 a.	11-20 a	21 -30 a	Üle 30 a.

2. Kui sageli viite lastega läbi õuesõpet?

Iga päev	3-4 korda nädalas.	1-2 korda nädalas	Mõned korrad kuus	Harvem	Ei kasuta õuesõpet

3. Millistes keskkondades olete viinud läbi lastega õuesõpet? (võib valida mitu vastusevarianti)

- ☐ Lasteaia õu
- ☐ Linnatänavad
- ☐ Pargid
- ☐ Mänguväljakud väljaspool lasteaeda
- ☐ Matka- või õpperajad
- ☐ Muud looduslikud kohad
- ☐ Muuseumid
- ☐ Raamatukogud
- ☐ Muu, palun täpsustada .....

4. Millistes keskkondades olete viinud läbi lastega kunstitegevusi? (võib valida mitu vastusevarianti)

- ☐ Lasteaia õu
- ☐ Linnatänavad
- ☐ Pargid
- ☐ Mänguväljakud väljaspool lasteaeda
- ☐ Matka- või õpperajad
- ☐ Muud looduslikud kohad
- ☐ Muuseumid
- ☐ Raamatukogud
- ☐ Muu, palun täpsustada .....

5. Millistes keskkondades olete viinud lastega läbi käelisi tegevusi? (võib valida mitu vastusevarianti)

- ☐ Lasteaia õu
- ☐ Linnatänavad
- ☐ Pargid
- ☐ Mänguväljakud väljaspool lasteaeda
- ☐ Matka- või õpperajad
- ☐ Muud looduslikud kohad
- ☐ Muuseumid
- ☐ Raamatukogud
- ☐ Muu, palun täpsustada .....

6. Milliseid meetodeid rakendate õuesõppel? (võib valida mitu vastusevarianti)

- ☐ Mängud
- ☐ Vaatlused
- ☐ Katsed
- ☐ Õppekäigud
- ☐ Kunstitegevused
- ☐ Käelised tegevused
- ☐ Loodusesaaduste või looduslike materjalide kogumine
- ☐ Muu, palun täpsustada .....

7. Milliseid loovaid tegevusi viite lastega läbi õuesõppel?

.....
.....
.....
.....

8. Selgitage palun, kuidas te kasutate õuesõpet loovuse arendamisel

.....
 .....
 .....
 .....

9. Milliseid kunstitegevusi olete lastega õuesõppel läbi viinud?

- ☐ Joonistamine
- ☐ Maalimine
- ☐ Fotografeerimine või videosalvestuste tegemine
- ☐ Audiosalvestuste tegemine
- ☐ Voolimine
- ☐ Kunstiteoste vaatlemine
- ☐ Muu, palun täpsustada .....

10. Tooge näiteid, kuidas kasutate looduslikke materjale õuesõppe kunstitegevustes?

.....
 .....
 .....
 .....

11. Kui sageli viite läbi kunstitegevusi õuesõppel?

Iga päev	3-4 korda nädalas.	1-2 korda nädalas	Mõned korrad kuus.	Harvem	Ei kasuta õuesõpet

12. Milliseid käelisi tegevusi olete lastega õuesõppel läbiviinud?

- ☐ Meisterdamine
- ☐ Aiatööd
- ☐ Lõkkematerjali kogumine ja lõkke tegemine
- ☐ Loodusesaaduste või looduslike materjalide kogumine
- ☐ Muu, palun täpsustada .....

13. Kui sageli viite läbi käelisi tegevusi õues õppel?

Iga päev	3-4 korda nädalas.	1-2 korda nädalas	Mõned korrad kuus.	Harvem	Ei kasuta õuesõpet

Suur tänu vastamise eest!